

ANALÝZA ZÁKONA Č. 24/2006 Z. Z. O POSUDZOVANÍ VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ZADANIE:

Preskúmať možnosti právneho napadnutia situácie, kedy sa skutočné vplyvy činnosti posudzovanej v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie (EIA) ukážu ako horšie, ako predpokladalo záverečné stanovisko z EIA:

- Možnosti využitia § 39 EIA
- Identifikovanie zodpovedného orgánu za vymáhanie tejto povinnosti v spojení s medzinárodnými záväzkami a národným právom
- Možnosť civilného namietania – voči prevádzkovateľovi stavby
- Ilustračné prípady: MVE Želiezovce a prípadne iné MVE na Slovensku alebo v zahraničí

ZDROJE:

- Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie
- Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny
- Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)
- Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník
- Dôvodová správa k zákonu č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/EÚ z 13. decembra 2011 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie - <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:02011L0092-20140515>
- Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol. Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2015
- Ministerstvo dopravy a výstavby SR, Sekcia cestnej dopravy a pozemných komunikácií, Technické podmienky - Monitoring vplyvu cestných komunikácií na životné prostredie (TP 050) - <https://www.ssc.sk/files/documents/technicke-predpisy/tp/tp-050-2022.pdf>
- https://zurnal.pravda.sk/fenomen/clanok/713572-rieka-ktora-vodu-nedava-ale-kradne-je-to-nase-dielo/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMATAAR1A86kWBqJslpZ5RGL0v_OzvHMbM9wd77s9aBKOxEIODe6OHeKdysSH6Lg_aem_ZmFrZWR1bW15MTZieXRlcw
- R. Katrlík, r. 2016 Bratislava, Wolters Kluwer s.r.o., ISBN 978-808168-340-4, Zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie - komentár
- Zítková, J., Wimmerová L., Fronk, K., Zdražil, V., Keken, Z.: Applying principles of EIA post-project analysis in the context of suburban infrastructure development, Ecological Indicators, Volume 138, 2022, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X22002916>.
- Kohoutova M., "Postprojektová analýza v procese EIA" - bakalárska práca, Univerzita Karlova v Praze Přírodovědecká Fakulta Ústav pro životní prostředí, 2011, <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/50959/130042641.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

I. ÚVOD

Východiskom tejto analýzy je poznanie, že napriek vysokým legislatívnym štandardom ochrany vôd a existencii právnych nástrojov, ktoré túto ochranu majú garantovať, v kontexte Slovenskej republiky sa ekologický stav našich riek podľa odborných štúdií stále zhoršuje.

Jedným z faktorov, ktoré výrazne narúšajú tento ekologický stav riek a menia vodné toky na umelé kanále, sú rôzne vodné stavby, hrádze, bariéry, priehrady. Medzi nimi na Slovensku špeciálne vynikajú hydroelektrárne, kvôli ktorým Európska komisia iniciovala proti Slovenskej republike konanie o poruší európskeho práva. Slovenská republika zlyhala pri posudzovaní vplyvov koncepčných dokumentov, ktoré túto výstavbu plánovali, ale aj pri konkrétnych projektoch ktoré pred ich realizáciou neposúdila z pohľadu ich dopadov na životné prostredie.

Právna úprava posudzovania vplyvov na životné prostredie celkovo, ale aj vo vzťahu k malým vodným elektrárnam (ďalej aj "MVE") sa na Slovensku menila hlavne pod vplyvom európskeho a medzinárodného práva v oblasti ochrany životného prostredia a taktiež pod vplyvom negatívnych skúseností s necitlivou realizáciou takýchto vodných stavieb.

Mnoho MVE sa naplánovalo a zrealizovalo bez riadneho posúdenia ich vplyvov na životné prostredie (ďalej aj "EIA") a aj tie, pri ktorých prebehlo plné hodnotenie EIA, nefungujú tak, ako by mali a ich dopady na životné prostredie sú závažné.

V ďalšom texte sa budeme bližšie zaoberať právnymi možnosťami vyplývajúcimi zo slovenského právneho poriadku, ktoré majú zabezpečiť súlad predpokladaných dopadov, identifikovaných v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie a skutočných vplyvov malých vodných elektrární. Vychádzame predovšetkým z procesu EIA a z právnej úpravy tzv. poprojektovej analýzy, jej previazanie s príslušnými právnymi predpismi upravujúcimi následné povoľovacie konania.

II. POPROJEKTOVÁ ANALÝZA predpokladaných vplyvov na životné prostredie a jej legislatívne rámce v slovenskom právnom poriadku

II.1 Poprojektová analýza v zmysle zákona č. 24/2006. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie

V zákone č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (ďalej len "zákon o EIA") sa poprojektovej analýze venuje len jedno ustanovenie - § 39 **Realizácia navrhovanej činnosti**:

(1) Ten, kto realizuje navrhovanú činnosť je povinný zabezpečiť aj súlad realizovania činnosti s týmto zákonom, s rozhodnutiami vydanými podľa tohto zákona a ich podmienkami, a to počas celej prípravy, realizácie a ukončenia činnosti.

(2) Ten, kto realizuje navrhovanú činnosť, ktorá bola predmetom posudzovania vplyvov podľa tohto zákona, je povinný zabezpečiť vykonávanie **poprojektovej analýzy**. Poprojektová analýza pozostáva najmä zo

- systematického sledovania a merania vplyvov navrhovanej činnosti,
- kontroly plnenia a vyhodnocovania účinnosti požiadaviek uvedených v odseku 1 a v povolení navrhovanej činnosti,
- zabezpečenia odborného porovnania predpokladaných vplyvov uvedených v správe o hodnotení

činnosti so skutočným stavom.

(3) Rozsah a lehotu sledovania a vyhodnocovania podľa odseku 2 určí povoľujúci orgán v súlade so záverečným stanoviskom k činnosti vydaným podľa § 37.

(4) Ak sa zistí, že skutočné vplyvy navrhovanej činnosti posudzovanej podľa tohto zákona sú nepriaznivejšie, než uvádza správa o hodnotení činnosti, je ten, kto realizuje navrhovanú činnosť, povinný zabezpečiť opatrenia na zosúladenie skutočného vplyvu s vplyvom uvedeným v správe o hodnotení činnosti v súlade s požiadavkami uvedenými v odseku 1 a v povolení navrhovanej činnosti.

Dôvodová správa k zákonu o EIA zo dňa 20.09.2005 k tomuto ustanoveniu uvádza nasledovné:

V procese posudzovania sa prognózujú a vyhodnocujú predpokladané vplyvy navrhovanej činnosti. **Veľmi dôležitým je preto praktické overenie týchto prognóz, resp. komplexné monitorovanie a analýza skutočných vplyvov danej činnosti na životné prostredie a účinnosti opatrení na zmiernenie týchto vplyvov.**

Jednou z náležitostí záverečného stanoviska podľa § 37 je preto určenie požadovaného rozsahu tzv. poprojektovej analýzy. **Túto časť by mal v primeranej forme spolu s ďalšími opatreniami (podmienkami) zakotviť povoľujúci orgán do rozhodnutia o povolení činnosti.**

Významnou súčasťou poprojektovej analýzy je **program monitorovania**, ktorého cieľom je priebežný výskum stavu ovplyvňovaného územia tak, aby sa mohlo uskutočniť jeho vyhodnocovanie s cieľom sledovať plnenie podmienok pre realizáciu projektu. Monitoring poskytuje predovšetkým údaje o skutočne nameraným vlastnostiach prostredia.

Ďalšou nemenej významnou časťou je **auditing**, t.j. vedecké testovanie predpovedí vplyvov činnosti a kontrola dohodnutého manažmentu. V rámci tejto časti poprojektovej analýzy sa sleduje presnosť predpovedí vplyvov na prostredie a kontroluje sa účinnosť zmierňujúcich opatrení.

Poprojektová analýza musí teda zahŕňať predovšetkým pozorovanie navrhovanej činnosti a určenie i analýzu akéhokoľvek nepriaznivého vplyvu činnosti na životné prostredie. Takéto pozorovania a určovania sa vykonávajú za účelom dosiahnutia najmä týchto cieľov:

- a. **zosúladovanie skutočných vplyvov činnosti na životné prostredie s predpokladanými vplyvmi uvedenými v správe o hodnotení a v rozhodnutí o povolení činnosti, ako aj určovanie účinných opatrení na zníženie nepriaznivých vplyvov,**
- b. **overovanie predchádzajúcich prognóz s cieľom získania odborných skúseností pre hodnotenie budúcich činností toho istého druhu.**

Vykonávaním poprojektovej analýzy dochádza k premene procesu posudzovania zo statického na interaktívny proces, charakterizovaný spätnou väzbou a prispôsobovaný meniacej sa situácii v súlade s dosiahnutými poznatkami.

Vlastné vykonávanie poprojektovej analýzy presahuje už rámec tohto zákona a spadá pod režim osobitných zákonov právne reglementujúcich oblasť povoľovania, vykonávania (likvidácie) a kontroly danej činnosti, ako aj ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia.

Preto tento zákon ustanovuje len základné povinnosti pre navrhovateľa (resp. budúceho realizátora) posudzovanej činnosti. **Kontrolu týchto základných povinností, opatrení uvedených v povoľovacom rozhodnutí i ďalších povinností vyplývajúcich z osobitných predpisov, vrátane ukladania sankcií, budú vykonávať príslušné orgány (najmä úrady životného prostredia, Slovenská inšpekcia životného prostredia, obvodné banské úrady a Úrad jadrového dozoru Slovenskej republiky).**

Komentár Wolters Kluwer k § 39 zákona o EIA uvádza nasledovné:

Posledný z paragrafov tretej časti zákona o EIA sa venuje takzvanej **post fáze posudzovania vplyvov, nazývanej aj realizačná fáza**. Zatiaľ čo posudzovanie vplyvov sa odohráva v čase pred realizáciou činnosti, až samotné uskutočňovanie (realizácia) pôvodne navrhnutých činností dá reálnejšie odpovede na otázky, nakoľko boli stanovené podmienky a opatrenia, súvisiace s ochranou ŽP akceptované a či skutočne prispeli k zlepšeniu jednotlivých zložiek ŽP, alebo aspoň k ich dramatickému nezhoršovaniu.

K opatreniam zabezpečujúcim vyhodnocovanie realizačnej fázy projektu (navrhovanej činnosti) sa zabezpečuje pravidelným monitoringom a poprojektovou analýzou, ktorej jednotlivé prvky ustanovenie v odseku 2 pomerne presne popisuje.

Cieľom je zistiť, či skutočné vplyvy realizovanej činnosti nie sú nepriaznivejšie ako uviedla správa o hodnotení navrhovanej činnosti. Pokiaľ dôjde k takýmto zisteniam, má ten, kto navrhovanú činnosť realizuje povinnosť zosúladiť vplyvy predpokladané v správe o hodnotení činnosti so skutočne (presne, exaktne) zistenými alebo nameranými vplyvmi. Zároveň je pre toto zosúladenie vykonať potrebné opatrenia zabezpečujúce cieľ predpokladaný vypracovaným odborným podkladom - správou o hodnotení.

K odseku 1

Povinnosťou osoby (osôb), ktoré realizujú činnosť v čase, kedy všetky potrebné povolenia boli už v minulosti právoplatne vydané a navrhovaná činnosť bola následne postupne realizovaná, je zabezpečovať súlad realizovania činnosti so zákonom o EIA, ako aj s rozhodnutiami vydanými na jeho základe. **Nestačí teda zabezpečiť súlad podkladov tvoriacich návrh na začatie povoľovacieho konania s rozhodnutiami podľa tretej časti zákona o EIA. Realizátor činnosti musí podmienky uvedené v týchto rozhodnutiach (záverečné stanovisko, rozhodnutie zo zisťovacieho konania) dodržiavať po celý čas prípravy činnosti, realizácie činnosti až po jej definitívne ukončenie.**

K odseku 2

Zákon o EIA uvádza pre realizátora navrhovanej činnosti povinnosť vykonávať poprojektovú analýzu. Neurčuje však jej konkrétnu podobu, napríklad vo forme osobitnej prílohy s ustanovením požadovaných formálnych náležitostí. Dôvodom je najmä skutočnosť, že takmer všetky požadované merania vplyvov navrhovanej činnosti obsahujú osobitné predpisy, ktoré majú osobitné ustanovenia, podrobne opisujúce, akým spôsobom sa má pristupovať k meraniam realizovanej činnosti alebo činnosti v prevádzke. Nemá teda zmysel duplicitne prikazovať vyplnenia nových formulárov, keď pre potreby väčšej miery obsahu poprojektovej analýzy dobre poslúžia už existujúce merania, požadované inými predpismi, z iných oblastí ŽP.

V rámci poprojektovej analýzy by sa mali vyhodnocovať aj všetky uložené požiadavky, uložené ako rozhodnutiami vydanými podľa zákona o EIA tak aj rozhodnutím o povolení. Tu už prichádza do úvahy aj vlastná, samostatná činnosť tohto, kto realizuje navrhovanú činnosť, pretože nie všetky požiadavky ustanovené rozhodnutiami musia byť nutne verifikovateľné na základe nariadenej kontroly podľa osobitných predpisov z oblasti práva ŽP. **Kontrolu opatrení uložených rozhodnutiami vykonávajú buď priamo správne orgány, ktoré vydali povolenie (napr. stavebný úrad) alebo osobitné orgány dozoru (napr. SIŽP).** Zákon o EIA dáva v tomto smere realizátorovi činnosti pomerne voľnú ruku v tom, ako sa vyrovná s povinnosťou vykonať poprojektovú analýzu, za predpokladu splnenia základných povinností, uvedených v odseku 2 písm. a) až c).

K odseku 3

Keďže potrebný rozsah sledovania a porovnávania skutočných vplyvov s predpokladanými vplyvmi určuje až povoľujúci orgán, je zrejmé, že dozor nad sledovaním týchto podmienok bude mať najmä orgán dozoru ustanovený v osobitných predpisoch, upravujúcich jednotlivé povoľovacie konania. Dôvod je ten, že požiadavky na frekvenciu a rozsah poprojektovej analýzy je určený až v podmienkach samotného povolenia, vydaného na základe osobitného predpisu.

K odseku 4

V prípade zistenia nepriaznivejších vplyvov v porovnaní s predpokladanými, je realizátor navrhovanej činnosti povinný vykonať opatrenia na zosúladienie skutočných vplyvov s predpokladanými vplyvmi, uvedenými v správe o hodnotení. **Zákon o EIA neuvádza konkrétnejšie procesné pravidlá pre tento prípad, úprava je pomerne voľná a ponecháva pomerne široký priestor na ich konkrétny výkon.**

V niektorých prípadoch môže dôjsť k tomu, že zistené vplyvy sa s predpokladanými nezhodujú v tom smere, že skutočne zistené a namerané vplyvy sú nižšie než tie, ktoré predpokladá správa o hodnotení navrhovanej činnosti. V danom prípade môže k zosúladieniu skutočných a predpokladaných vplyvov dôjsť aj zintenzívnením výkonu pri realizácii činnosti .

Vzhľadom k tomu, že v rámci procesu EIA sa predpokladané vplyvy navrhovanej činnosti iba prognózujú, tento proces sám o sebe nie je postačujúci na to, aby sme zabránili a predišli poškodzovaniu jednotlivých zložiek životného prostredia. Ako sa uvádza v dôvodovej správe k § 39 zákona o EIA, pre zachovanie stavu životného prostredia je veľmi dôležité prakticky overiť tieto prognózy, resp. komplexne monitorovať a analyzovať **skutočné vplyvy** danej činnosti na životné prostredie a **účinnosť navrhovaných a zrealizovaných opatrení** na zmiernenie týchto vplyvov.

V tejto súvislosti je prvým kľúčovým momentom stanovenie **rozsahu poprojektovej analýzy** v zmysle § 39 ods. 2 v záverečnom stanovisku podľa § 37 zákona o EIA.

Podľa zákona o EIA musí poprojektová analýza zahŕňať predovšetkým pozorovanie navrhovanej činnosti a identifikovanie i analýzu akéhokoľvek nepriaznivého vplyvu činnosti na životné prostredie. Takéto pozorovania a určovania sa vykonávajú za účelom **zosúladovania skutočných vplyvov činnosti na životné prostredie s predpokladanými vplyvmi uvedenými v správe o hodnotení a v rozhodnutí o povolení činnosti, ako aj určovanie účinných opatrení na zníženie nepriaznivých vplyvov.**

Vo fáze stanovenia rozsahu poprojektovej analýzy sa však pôsobnosť orgánu posudzovania vplyvov vo vzťahu k poprojektovej analýze končí pretože § 39 ods. 3 zákona o EIA zveruje pôsobnosť určiť rozsah a lehotu sledovania a vyhodnocovania podľa § 39 ods. 2 povoľujúcemu orgánu. Ten tak spraví v samostatnom povolení v súlade so záverečným stanoviskom vydaným k navrhovanej činnosti podľa § 37 zákona o EIA . Zo zákona o EIA, z jeho dôvodovej správy ako aj právneho komentára k ustanoveniu § 39 možno vyvodíť to, že každý povoľujúci orgán (napr. v územnom konaní, vo výrubovom konaní a stavebnom konaní) by mal v rámci ním vydaného povolenia určiť rozsah a lehotu poprojektovej analýzy. Ako sa uvádza vo vyššie zmienenom komentári k § 39, **“Keďže potrebný rozsah sledovania a porovnávania skutočných vplyvov s predpokladanými vplyvmi určuje až povoľujúci orgán, je zrejmé, že dozor nad sledovaním týchto podmienok bude mať najmä orgán dozoru ustanovený v osobitných predpisoch, upravujúcich jednotlivé povoľovacie konania. Dôvod je ten, že požiadavky na frekvenciu a rozsah poprojektovej analýzy je určený až v podmienkach samotného povolenia, vydaného na základe osobitného predpisu.”**

Vlastné vykonávanie poprojektovej analýzy teda spadá pod režim osobitných zákonov právne reglementujúcich oblasť povoľovania, vykonávania (likvidácie) a kontroly danej činnosti, ako aj ochranu jednotlivých zložiek životného prostredia.

Kontrolu týchto základných povinností, opatrení uvedených v povoľovacom rozhodnutí i ďalších povinností vyplývajúcich z osobitných predpisov, vrátane ukladania sankcií, budú vykonávať príslušné orgány (najmä úrady životného prostredia, Slovenská inšpekcia životného prostredia, obvodné banské úrady a Úrad jadrového dozoru Slovenskej republiky).

II.2 Poprojektová analýza v zmysle smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/EÚ z 13. decembra 2011 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie

Zákon o EIA vychádza zo smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/92/EÚ z 13. decembra 2011 o posudzovaní vplyvov určitých verejných a súkromných projektov na životné prostredie (ďalej aj "smernica EIA"), a preto je nevyhnutné sa pozrieť aj na znenie tejto smernice vo vzťahu k požiadavkám na poprojektovú analýzu.

V tejto súvislosti je dôležitý článok 8a:

1. Rozhodnutie o udelení povolenia zahŕňa aspoň tieto informácie:

a) odôvodnený záver uvedený v článku 1 ods. 2 písm. g) bode iv);

b) akékoľvek environmentálne podmienky, ktoré sú súčasťou rozhodnutia, opis vlastností projektu a/alebo navrhovaných opatrení, ktorých cieľom je zabrániť, predísť alebo zmierniť, a ak je to možné, nahradiť straty spôsobené pravdepodobne významnými nepriaznivými vplyvmi na životné prostredie, a v prípade potreby aj opatrení na monitorovanie.

4. V súlade s požiadavkami uvedenými v odseku 1 písm. b) členské štáty zabezpečia, že vlastnosti projektu a/alebo opatrenia navrhované s cieľom zabrániť, predísť alebo zmierniť, a ak je to možné, nahradiť straty spôsobené pravdepodobne významnými nepriaznivými vplyvmi na životné prostredie, sú realizované navrhovateľom, a stanovia postupy týkajúce sa monitorovania významných nepriaznivých vplyvov na životné prostredie.

Typ parametrov, ktoré sa majú monitorovať a dĺžka monitorovania musia byť primerané charakteru, umiestneniu a veľkosti projektu a významu jeho vplyvov na životné prostredie.

Aby sa zabránilo dvojitému monitorovaniu, môžu sa prípadne uplatniť existujúce monitorovacie opatrenia vyplývajúce z právnych predpisov Únie iných ako táto smernica a z vnútroštátnych právnych predpisov.

Smernica o EIA tak od členských štátov vyžaduje, aby zabezpečili realizáciu opatrení na predchádzanie, minimalizáciu alebo kompenzáciu poškodenia životného prostredia. Rovnako majú stanoviť aj parametre a postupy pre monitoringy, ktoré sa v rámci poprojektovej analýzy majú realizovať.

II.3 Definícia a obsah termínu "poprojektová analýza" v odborných publikáciách

Ako sa uvádza v odbornom článku "Applying principles of EIA post-project analysis in the context of suburban infrastructure development", uverejnenom na portáli Sciencedirect, „EIA sa uplatňuje v každej krajine sveta (Bond et al., 2020). Tento nástroj bol vyvinutý pred 50 rokmi, aby zväzil environmentálne

dôsledky vývoja pred prijatím rozhodnutí o schválení (Morrison-Saunders a Arts, 2004, Keken et al., 2022). (...) **Poprojektovú analýzu v rámci procesu EIA (EIA-PPA) možno chápať ako proces sledovania a vyhodnocovania reálneho vplyvu na životné prostredie** (Wood, 2003, Pölönen et al., 2010, Jalava et al., 2015) pre projekty, ktoré boli vyhodnocované v procese EIA počas plánovania a povoľovania (Partidario a Fischer, 2004, Marshall a kol., 2005, Morrison-Saunders a kol., 2007).“

Ako v štúdii autori ďalej uvádzajú: „Hoci implementáciu EIA-PPA legislatívny rámec často nevyžaduje (a ani európska smernica 2014/52/EÚ o posudzovaní vplyvov niektorých verejných a súkromných projektov na životné prostredie), jej zásady a základné parametre aplikácie boli formované po dlhú dobu: i) prvé definície poskytli napr. Bisset, 1980, Tomlinson a Atkinson, 1987, Wilson, 1998, Arts a Nooteboom, 1999; ii) význam a zdôvodnenie EIA-PPA bol formulovaný napr. Bisset, 1980, Sadler, 1988, Dipper a kol., 1998, Arts a kol., 2001; iii) **metodologické prístupy pre EIA-PPA boli publikované napr. Bailey a kol., 1992, Wilson, 1998, Barker a Wood, 1999**; iv) hodnotenie technických aspektov EIA-PPA, ako je presnosť predpovedí vplyvov, publikovali napr. Sadler, 1987, Bisset a Tomlinson, 1988, Lee, 1998; a v) prepojenia medzi výsledkami EIA-PPA a environmentálnym manažmentom boli zverejnené napr. Glasson, 1994, Marshall, 2001, Morrison-Saunders a umenie, 2005. (...) Podľa Zhao a kol. (2012), EIA-PPA **pozostáva z monitorovania a hodnotenia vplyvov projektov na životné prostredie po ich realizácii a patrí pod typ hodnotenia, ktorý sa zaoberá analýzou vplyvov. Porovnáva predpovedané očakávania so skutočným dopadom a stáva sa kľúčovým nástrojom na testovanie predikčnej sily EIA, respektíve jej presnosti** (Braniš a Christopoulos, 2005, O’Faircheallaigh, 2007). EIA-PPA umožňuje formálne a vecné preskúmanie procesu EIA, jeho výsledných odporúčaní a povolených podmienok (Alan a John, 1998, Arts et al., 2001, Retief et al., 2016, Loomis a Dziedzic, 2018, Pinto a kol., 2019, Keken a kol., 2022). **Na určenie výsledkov EIA je potrebná poprojektová analýza. Začlenenie spätnej väzby do procesu nám umožňuje učiť sa zo skúseností** (Morrison-Saunders et al., 2007, Morrison-Saunders et al., 2021).“

Ako uvádza Michaela Kohoutová vo svojej bakalárskej práci “Postprojektová analýza v procese EIA” (Univerzita Karlova v Praze Přírodovědecká Fakulta Ústav pro životní prostředí) “Postprojektová analýza dopadů na životní prostředí byla a je stále rozvíjena do strukturovaného a systematického přístupu k monitorování (Dipper et al.,1998). Zatímco studie EIA předvídá a hodnotí rozsah dopadů na životní prostředí, **monitorování a audit je strukturován tak, aby pokračoval v doporučení navazující na proces EIA a provedení identifikace ke zmírnění rizika. Audit by měl zajistit provádění projektu tak, aby sledoval a kontroloval skutečné dopady vyplývající z realizace projektu a prováděl preventivní a nápravná opatření, která mají být předzvěstí neočekávaných dopadů.** Audit by měl také zlepšit studie EIA tím, že zúží nejistotu předpovědí (Morrison-Saunders et al.,2003).

Environmentální monitorovací systém vytvořen Ministerstvem životního prostředí v Hong Kongu (EPD) srovnává dopady během realizace stavby založené na kontrolním monitoringu. Tato data jsou porovnána s ukazateli skládající se z tří fází. **První fáze je spouštěcí úroveň poskytující včasné varování. V druhé fázi přichází jednání, v němž je třeba přijmout opatření dříve, než bude dosaženo určité hranice. Tato horní hranice je třetí fází, kterou nechceme překročit.** Výsledky sledování nad rámec těchto limitů spouštějí různé akční plány, kde jedním z nich je zahájení monitorování tak, aby se prošetřila stávající situace a proběhla opatření k nápravě. **EPD se zaměřuje spíše než na statistické údaje, na poskytnutí včasného varování a na potenciální problémy tak, aby se zabránilo zhoršování životního prostředí. Klade důraz na dostupnost spolehlivých informací a analýzu o stavu fyzického prostředí a rozsah a účinnost opatření ke zmírnění doporučovaných v EIA.”**

V odborné literatúre je argumentováno, že užitečnosť procesu EIA nespočíva toľak v presnosti dopadu predpovedí na životné prostredie, ale v zamereaní se na dopad na management. Téz proto posílení postprojektové činnosti jako doporučená cesta ke zlepšení účinnosti EIA, je důležitou součástí celého procesu.

Hoci zákon o EIA stanovuje základné rámce a požiadavky na poprojektovú analýzu, sú veľmi vágne a bude potrebné tieto požiadavky bližšie rozpracovať buď v podzákonnej norme alebo v metodickom usmernení. To by mohlo napomôcť orgánom posudzovania vplyvov pri nastavovaní rámcov poprojektovej analýzy v rámci záverečného stanoviska a povoľujúcim orgánom pri precizovaní týchto rámcov v rámci povoľovacích konaní. Kvalitné definovanie požiadaviek na poprojektovú analýzu v rámci záverečného stanoviska sa totiž javí byť pre funkčnosť tohto mechanizmu kľúčové. Orgán posudzovania vplyvov je ten, kto vplyvy navrhovanej činnosti vníma komplexne a v širších súvislostiach, a preto on by mal zadefinovať čo najdetailnejšie, čo a v akých intervaloch je nevyhnutné sledovať a analyzovať. Vzhľadom k tomu, že samotnú realizáciu poprojektovej analýzy už majú v rukách povoľujúce orgány, v nasledujúcej časti sa pozrieme práve na nadväznosť vybraných osobitných predpisov na § 39 zákona o EIA, a teda na konkrétne zákonné požiadavky a možnosti ohľadom realizácie poprojektovej analýzy.

II.4 Osobitné predpisy na úseku starostlivosti o životné prostredie

Pre potreby tejto analýzy sme sa zamerali len na ochranu vôd a ochranu prírody a krajiny z dôvodu, že práve to sú zložky, na ktoré majú malé vodné elektrárne prioritne dopad.

II.4.1 Zákon č. 364/2004 Z.z. o vodách (vodný zákon)

Pri povoľovaní vodných stavieb, a teda aj malých vodných elektrární, je špeciálnym stavebným úradom orgán štátnej vodnej správy. Preto sa zameriame jednak na povinnosti realizátora (terminológia v zmysle zákona o EIA), resp. stavebníka (terminológia v zmysle zákona o vodách) vodných stavieb vo vzťahu k realizácii poprojektovej analýzy podľa zákona o vodách v nadväznosti na § 39 zákona o EIA. Zároveň budeme skúmať aj to, aké majú orgány štátnej vodnej správy podľa zákona o vodách možnosti a povinnosti vo vzťahu k realizácii poprojektovej analýzy, ako majú pracovať s výstupmi z poprojektovej analýzy, aké možnosti majú, ak povinnosti stanovené v povoleniach nie sú plnené alebo nie sú účinné, alebo keď sú vplyvy povolených stavieb na životné prostredie väčšie, ako sa v posudzovaní vplyvov na životné prostredie predpokladalo.

a. Povinnosti stavebníka a vlastníka vodnej stavby v zmysle vodného zákona

Podľa § 17 ods. 2 zákona o vodách ten, kto nakladá s vodami, je povinný dbať o ich ochranu, vynakladať potrebné úsilie na zlepšovanie ich stavu a zabezpečovať ich hospodárne a účelné využívanie podľa podmienok a požiadaviek tohto zákona a dbať tiež na to, aby neboli porušované práva iných a záujmy chránené osobitnými predpismi; je povinný dbať aj na ochranu vodných pomerov a na ochranu vodných stavieb.

V tomto ustanovení pri "záujmoch chránených osobitnými predpismi" poznámka pod čiarou odkazuje napríklad na zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí v znení neskorších predpisov, zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a zákon č. 139/2002 Z. z. o rybárstve v znení neskorších predpisov (tento bol medzičasom nahradený novým zákonom o rybárstve č. 216/2018 Z.z.).

Podľa § 30 ods. 1 ten, kto vykonáva činnosť, ktorá môže ovplyvniť stav povrchových vôd a podzemných vôd a vodných pomerov, je povinný vynaložiť potrebné úsilie na ich uchovanie a ochranu.

Podľa § 42 ods. 1 ten, kto spôsobí poškodenie povrchových vôd alebo podzemných vôd, alebo prostredia s nimi súvisiaceho (ďalej len „pôvodca poškodenia“), je povinný vykonať opatrenia na nápravu alebo uhradiť s tým spojené náklady. Táto povinnosť sa vzťahuje aj na nadobúdateľa majetku, s ktorého existenciou alebo používaním je uvedené poškodenie v príčinnej súvislosti. Prípadná zodpovednosť za škodu ani trestná zodpovednosť týmto nie sú dotknuté. Na pôvodcu poškodenia, ktorý súčasne spôsobil mimoriadne zhoršenie vôd, sa vzťahujú aj ustanovenia § 41 ods. 5 až 8.

Podľa § 53 ods. 1 písm. i) vlastník vodnej stavby podľa § 52 ods. 1 písm. a) až c) a g) až i) je povinný dodržiavať podmienky povolenia orgánu štátnej vodnej správy a schválený manipulačný poriadok vodnej stavby.

Podľa § 56 odborný technicko-bezpečnostný dohľad je povinný zabezpečiť na svoj náklad vlastník, prípadne stavebník vodnej stavby.

Podľa § 56 ods. 9 pri vykonávaní odborného technicko-bezpečnostného dohľadu je vlastník vodnej stavby alebo stavebník vodnej stavby bezodkladne povinný

- a) určiť a ohlásiť orgánu štátnej vodnej správy odborne spôsobilú osobu, prostredníctvom ktorej sa odborný technicko-bezpečnostný dohľad vykonáva,
- b) informovať o zmene vlastníckych práv k vodnej stavbe orgán štátnej vodnej správy,
- c) informovať o zmene vlastníckych práv k vodnej stavbe aj ministerstvom poverenú štátnu organizáciu, ktorá vedie evidenciu podľa odseku 3, ak ide o vodné stavby zaradené do kategórií vodných stavieb pre výkon odborného technicko-bezpečnostného dohľadu,
- d) prizvať orgán štátnej vodnej správy na prehliadku vodnej stavby, ktorá sa pri vodných stavbách zaradených do I. kategórie vykonáva najmenej raz ročne, pri vodných stavbách zaradených do II. kategórie raz za dva roky a pri vodných stavbách zaradených do III. a IV. kategórie raz za štyri roky,
- e) zaslať dokumenty o výsledkoch odborného technicko-bezpečnostného dohľadu podľa § 81 ods. 2 písm.
- h) orgánu štátnej vodnej správy, ktorý vykoná technicko-bezpečnostný dozor.

Zákon teda upravuje sériu povinností pre stavebníkov a vlastníkov vodných stavieb, ktoré sa týkajú všeobecnej povinnosti ochrany vôd, plnenia povinností podľa tohto zákona, zodpovednosti za škodu, prijímania nápravných opatrení, ktoré im boli uložené v rozhodnutiach vydaných podľa tohto zákona orgánmi štátnej vodnej správy. Avšak zákon o vodách nikde neprecizuje a nenadväzuje na povinnosti realizátora tak, ako ho označuje zákon o EIA vo vzťahu k vykonávaniu poprojektovej analýze ohľadne vodných stavieb alebo činností, ktoré boli predmetom posudzovania vplyvov podľa zákona o EIA.

Pripomeňme, že v zmysle zákona o EIA je realizátor resp. stavebník povinný realizovať poprojektovú analýzu, ktorá má pozostávať zo:

- a) systematického sledovania a merania vplyvov navrhovanej činnosti,
- b) kontroly plnenia a vyhodnocovania účinnosti požiadaviek uvedených v odseku 1 a v povolení navrhovanej činnosti,
- c) zabezpečenia odborného porovnania predpokladaných vplyvov uvedených v správe o hodnotení činnosti so skutočným stavom.

Zákon o vodách pracuje len so všeobecnými povinnosťami ohľadne ochrany vôd a plnenia podmienok vyplývajúcich z rozhodnutí vydaných podľa tohto zákona, ktoré sa však týkajú akejkoľvek činnosti či stavby, nielen tej, ktorá podliehala posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa zákona o EIA. V tomto ohľade tak absentuje akékoľvek previazanie zákona o vodách s povinnosťami realizátora podľa § 39 zákona o EIA. Zákon jednoducho nestanovuje žiadne požiadavky a povinnosti stavebníka vo vzťahu k realizácii

poprojektovej analýzy.

b. Povinnosti a možnosti orgánov štátnej vodnej správy vo vzťahu k realizovaniu a vyhodnocovaniu výsledkov poprojektovej analýzy

V zmysle § 26 ods. 2 v povolení na vodné stavby orgán štátnej vodnej správy určí záväzné podmienky na uskutočnenie stavby a užívanie stavby.

Toto ustanovenie odkazuje na záväzné podmienky tak, ako sú zadefinované v zákone č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon):

§ 66 Stavebné povolenie

1. V stavebnom povolení určí stavebný úrad záväzné podmienky uskutočnenia a užívania stavby a rozhodne o námietkach účastníkov konania. **Stavebný úrad zabezpečí určenými podmienkami najmä ochranu záujmov spoločnosti pri výstavbe a pri užívaní stavby**, komplexnosť stavby, dodržanie všeobecných technických požiadaviek na výstavbu, prípadne iných predpisov a technických noriem a **dodržanie požiadaviek určených dotknutými orgánmi, predovšetkým vylúčenie alebo obmedzenie negatívnych účinkov stavby a jej užívania na životné prostredie.**

2. Ak sa stavebné povolenie týka stavby, vo vzťahu ku ktorej sa uskutočnilo posudzovanie vplyvov alebo zisťovacie konanie podľa osobitného predpisu, musí obsahovať informácie o rozhodnutí vydanom v zisťovacom konaní a záverečnom stanovisku, ak boli vydané. To neplatí, ak po právoplatnosti územného rozhodnutia nedošlo k zmene v posudzovaní navrhovanej činnosti.

3. **Záväznými podmienkami uskutočňovania stavby sa zabezpečí, prípadne určí**

a. umiestnenie stavby na pozemku v prípadoch spojeného konania o umiestnení stavby so stavebným konaním,

b. **ochrana verejných záujmov, predovšetkým zdravia ľudí a životného prostredia,**

c. dodržanie príslušných technických predpisov, prístup a užívanie stavby osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu a orientácie,

d. ...

e. plnenie požiadaviek uplatnených v záväzných stanoviskách podľa § 140b dotknutými orgánmi, ak nie sú určené správnymi rozhodnutiami, prípadne požiadavky vlastníkov sietí a zariadení verejného dopravného technického vybavenia na napojenie na tieto siete,

(...)

(4) V záväzných podmienkach uskutočňovania stavby sa podľa potreby ďalej určí:

a. predloženie podrobnejšej dokumentácie ešte pred začatím stavby, ktorá je potrebná na kontrolu dodržania podmienok určených na vyhotovenie stavby,

b. oznámenie určitého štádia stavby na účel výkonu štátneho stavebného dohľadu,

c. **predloženie dokladov, odborných expertíz, meraní a posudkov,**

d. **podrobnejšie požiadavky na uskutočnenie stavby predovšetkým z hľadiska komplexnosti a plynulosti, napojení na siete a zariadenia technického vybavenia, pozemné komunikácie, odvádzanie povrchových vôd, úpravy okolia stavby a podmienok ochrany zelene, prípadne jej premiestnenia,**

(...)

Práve toto ustanovenie, hoci iba všeobecne, nadväzuje na § 39 zákona o EIA, keď stavebnému úradu ukladá povinnosť stanoviť záväzné podmienky stavebného povolenia tak, aby boli dodržané požiadavky určené dotknutými orgánmi, predovšetkým vylúčenie alebo obmedzenie negatívnych účinkov stavby a jej užívania na životné prostredie. V zmysle citovaného ustanovenia § 66 stavebného zákona by tak stavebné povolenie malo obsahovať aj závery rozhodnutí vydaných podľa zákona o EIA a do výroku by mali byť premietnuté záväzné podmienky, ktoré určujú povinnosť predkladať doklady, odborné expertízy, merania a posudky.

Podľa § 26 ods. 5 zákona o vodách pri povoľovaní, výstavbe a prevádzke vodných stavieb je potrebné sústavne sledovať a hodnotiť ich vplyv na povrchové vody a podzemné vody a prihliadať na záujmy rybárstva a na ochranu prírody a krajiny a dbať, aby sa využívaním jednej prirodzenej vlastnosti vody neznemožnilo využívanie iných prirodzených vlastností vody. Nová vodná stavba musí zabezpečiť ochranu rybárstva a obojsmernú prirodzenú migráciu rýb a iných vodných živočíchov; to neplatí, ak ide o rybníky, rybochovné zariadenia umiestnené mimo koryta vodného toku alebo malé vodné nádrže osobitne vhodné na chov rýb a vodné stavby, ak to nemožno zabezpečiť z dôvodov podľa § 16 ods. 6. Pri súbehu záujmov o využívanie prirodzených vlastností vody môže orgán štátnej vodnej správy podmieniť povolenie na uskutočnenie vodnej stavby.

Toto ustanovenie, ktoré už súvisí so sledovaním dopadu vodných stavieb na ochranu vôd, záujmy rybárstva a taktiež na ochranu prírody a krajiny počas celej ich existencie, je však opäť len všeobecné a vágne, keďže vôbec neustanovuje, kto a ako má sledovať a hodnotiť vplyvy na podzemné a povrchové vody. Je ale dôležité ho poznať ako výkladový princíp k iným normatívnym ustanoveniam zákona.

V zmysle § 21 ods. 1 písm. a) bod 3 zákona o vodách povolenie na osobitné užívanie vôd je potrebné na **využívanie ich hydroenergetického potenciálu a podľa písmena j) aj na iné osobitné užívanie povrchových vôd a podzemných vôd.**

Podľa § 21 ods. 4 písm. h) orgán štátnej vodnej správy vydá povolenie na využívanie hydroenergetického potenciálu povrchových vôd najviac na desať rokov a podľa odseku 5 môže platnosť povolenia predĺžiť, ak sa nezmenia podmienky, za ktorých bolo povolenie vydané.

Podľa § 21 ods. 5 orgán štátnej vodnej správy môže platnosť povolenia predĺžiť, ak sa nezmenia podmienky, za ktorých bolo povolenie vydané.

Práve na základe tohto ustanovenia by mal orgán štátnej vodnej správy prehodnotiť povolenie na využívanie hydroenergetického potenciálu povrchových vôd po 10 rokoch. Predĺženie je možné len v prípade, že sa nezmenili podmienky, za ktorých bolo toto povolenie vydané. Ak sa však medzičasom ukázalo napríklad, že reálne vplyvy na životné prostredie sú závažnejšie a opatrenia, ktoré boli orgánom štátnej vodnej správy uložené a mali im predchádzať, nie sú účinné, orgán štátnej vodnej správy nemôže povolenie predĺžiť. Táto obmedzená platnosť povolenia reflektuje práve nevyhnutnosť prehodnocovať v čase rozhodnutia orgánu štátnej vodnej správy, a predchádzať tak závažným dopadom vydaných rozhodnutí na ochranu vôd a iné zložky životného prostredia. Toto je moment, kedy by napríklad odborná alebo iná verejnosť, ktorá má právo sa konania o predĺžení platnosti povolenia zúčastniť podľa § 73 ods. 3 zákona o vodách, mala byť bdieť a v prípade, že by neboli splnené podmienky na predĺženie povolenia tým, že reálne vplyvy na životné prostredie sú závažnejšie ako sa predpokladalo, mala by vstúpiť do konania za účelom nepredĺženia platnosti povolenia na predmetnú vodnú stavbu.

Zmenu alebo zrušenie povolenia na osobitné užívanie vôd upravuje aj ustanovenie § 24 vodného zákona, a to v nasledujúcich prípadoch:

(1) Orgán štátnej vodnej správy môže z vlastného podnetu ním vydané povolenie na osobitné užívanie vôd zmeniť alebo zrušiť, ak

a) pri výkone povolenia na osobitné užívanie vôd dôjde k závažnému alebo opakovanému porušeniu povinností určených týmto zákonom alebo určených na jeho základe,

(...)

e) v dôsledku ním vydaného povolenia dôjde k nespĺneniu environmentálnych cieľov podľa § 5.

(2) Orgán štátnej vodnej správy zmení alebo zruší ním vydané povolenie na osobitné užívanie vôd, ak dôjde k zmene

a) kvalitatívnych cieľov alebo limitných hodnôt znečistenia,

b) podmienok rozhodujúcich na vydanie povolenia na osobitné užívanie vôd.

Environmentálne ciele podľa § 5 zákona o vodách sú definované nasledovne:

§ 5 Environmentálne ciele

1. Na zabezpečenie ochrany vôd a jej trvalo udržateľného využívania sa určujú environmentálne ciele pre

a. útvary povrchových vôd,

b. útvary podzemných vôd,

(...)

(2) Environmentálnym cieľom pre útvary povrchovej vody je vykonanie opatrenia na

a. zabránenie zhoršeniu stavu útvarov povrchovej vody,

b. ochranu, zlepšovanie a obnovovanie útvarov povrchovej vody s cieľom dosiahnuť dobrý stav povrchových vôd do 22. decembra 2015,

c. ochranu a zlepšovanie umelých a výrazne zmenených útvarov povrchových vôd s cieľom dosiahnuť dobrý ekologický potenciál a dobrý chemický stav do 22. decembra 2015,

d. postupné znižovanie znečisťovania prioritnými látkami a zastavenie alebo postupné ukončenie emisií, vypúšťania a únikov prioritných nebezpečných látok.

(3) Environmentálnym cieľom pre útvary podzemnej vody je vykonanie opatrení na

a. zabránenie alebo obmedzenie vstupu znečisťujúcich látok do podzemnej vody a na zabránenie zhoršeniu stavu útvarov podzemných vôd,

b. ochranu, zlepšovanie a obnovovanie útvarov podzemnej vody a na zabezpečenie rovnováhy medzi odbermi podzemných vôd a dopĺňaním ich množstva s cieľom dosiahnuť dobrý stav podzemných vôd do 22. decembra 2015,

c. zvrátenie významného vzostupného trendu koncentrácie znečisťujúcej látky, ktorý je spôsobený ľudskou činnosťou s cieľom postupného znižovania znečisťovania podzemnej vody.

(4) Pre chránené územia platia environmentálne ciele uvedené v odsekoch 2 a 3, ak tento zákon alebo osobitný predpis) neustanovuje prísnejšie požiadavky.

(5) Ak sa na útvár povrchovej vody alebo na útvár podzemnej vody vzťahuje viac environmentálnych cieľov, uplatní sa najprísnejší environmentálny cieľ.

Podľa § 16 ods. 7 ak sa monitorovaním stavu povrchových vôd a podzemných vôd zistí, že environmentálne ciele určené pre vodný útvár nebude možné dosiahnuť, je potrebné

- a. preskúmať príčiny, ktoré bránia plneniu environmentálnych cieľov,
- b. **posúdiť vydané povolenie na osobitné užívanie vôd,**
- c. prehodnotiť a aktualizovať programy monitorovania vôd,
- d. určiť doplňujúce opatrenia potrebné na dosiahnutie environmentálnych cieľov, a ak je to potrebné, zaviesť prísnejšie environmentálne normy kvality; ak nemožno environmentálne ciele splniť z dôvodov podľa odseku 6 písm. a), doplnkové opatrenia sa nemusia prijať,
- e. sprísniť environmentálne normy kvality.

Ustanovenia § 24 a § 16 ods. 7 písm. b) umožňujú orgánu štátnej vodnej správy prehodnotiť svoje rozhodnutie, ktorým povolil osobitné užívanie vôd ešte skôr, ako uplynie 10-ročná lehota, po ktorej k prehodnoteniu rozhodnutia obligátne dochádza.

Orgán štátnej vodnej správy má možnosť zmeniť alebo zrušiť povolenie na osobitné užívanie vôd, ak sa vlastník vodnej stavby dopustil opakovaného alebo závažného porušenia povinností podľa tohto zákona alebo povinností uložených na jeho základe alebo ak vydaným povolením došlo k nesplneniu environmentálnych cieľov. To znamená, že ak by stavebník napríklad neplnil opatrenia, ktoré mu povoľujúci orgán uložil v povolení na osobitné užívanie vôd, ktoré boli stanovené na predchádzanie negatívnych dopadov na životné prostredie, alebo by nevykonával monitorinky na sledovanie týchto vplyvov, ktoré mu orgán štátnej vodnej správy uložil, mohlo by to byť dôvodom na zrušenie povolenia na osobitné užívanie vôd. Dôvodom na zmenu alebo zrušenie povolenia by mohlo byť napríklad aj porušenie už vyššie citovaného ustanovenia § 17 ods. 2 zákona o vodách, ktorý uvádza, že ten, kto nakladá s vodami, je povinný dbať o ich ochranu, vynakladať potrebné úsilie na zlepšovanie ich stavu a zabezpečovať ich hospodárne a účelné využívanie podľa podmienok a požiadaviek tohto zákona a **dbať tiež na to, aby neboli porušované práva iných a záujmy chránené osobitnými predpismi; je povinný dbať aj na ochranu vodných pomerov a na ochranu vodných stavieb.** V tomto ustanovení pri "záujmoch chránených osobitnými predpismi" poznámka pod čiarou odkazuje napríklad na zákon č. 17/1992 Zb. o životnom prostredí, zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny a zákon č. 139/2002 Z. z. o rybárstve (tento bol medziasom nahradený novým zákonom o rybárstve č. 216/2018 Z.z.). To znamená, že ak by napríklad vplyvom vodnej stavby dochádzalo k závažnému poškodzovaniu biotopov, je možné s poukazom na ustanovenia § 24 ods. 1 písm. a) v spojení § 17 ods. 2 zákona o vodách povolenie na osobitné užívanie zmeniť alebo zrušiť. K zmene alebo k zrušeniu povolenia na osobitné užívanie vôd môže povoľujúci orgán pristúpiť aj v prípade, kedy by síce stavebník podmienky plnil, ale dochádzalo by k nesplneniu environmentálnych cieľov podľa § 5 zákona o vodách. Konanie o zmene alebo zrušení povolenia začína orgán štátnej vodnej správy z vlastného podnetu. Podľa § 24 ods. 3 zákona o vodách sa na konanie o zmene alebo zrušení povolenia na osobitné užívanie vôd vzťahujú ustanovenia § 21 a § 22 primerane. Ustanovenie § 21 upravuje povolenie na osobitné užívanie vôd a § 22 prechod práv a povinností vyplývajúcich z povolenia na osobitné užívanie vôd a užívanie vôd treťou osobou. To znamená, že osoby, ktorým vyplýva právo na účasť v konaní podľa zákona o EIA, majú právo byť účastníkom konania o zmene alebo zrušení povolenia na osobitné užívanie vôd. A hoci takéto konanie začína orgán štátnej vodnej správy z vlastného podnetu je možné ho na na potrebu zmeny alebo zrušenia povolenia upozorniť alebo

dať podnet na to, aby začal vo veci konať.

Ustanovenie § 24 ods. 2 zákona o vodách deklaruje, že povoľujúci orgán nemá možnosť rozhodovať o tom, či pristúpi k zmene alebo k zrušeniu, pretože zákonodarca jasne stanovil, že ak nastane situácia podľa ods. 2 písm. a) alebo b), povoľujúci orgán môže len zmeniť alebo zrušiť povolenie na osobitné užívanie vôd. Inú možnosť nemá. A to v prípade, **ak dôjde k zmene**

a) kvalitatívnych cieľov alebo limitných hodnôt znečistenia,

b) podmienok rozhodujúcich na vydanie povolenia na osobitné užívanie vôd.

Práve medzi podmienky rozhodujúce na vydanie povolenia na osobitné užívanie vôd pri stavbách alebo činnostiach, ktoré boli predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie, možno zaradiť podmienky z rozhodnutí vydaných podľa zákona o EIA a teda súlad tejto stavby alebo činnosti s rozhodnutiami vydanými podľa zákona o EIA.

V zmysle § 38 ods. 1 zákona o EIA je totiž navrhovateľ povinný zabezpečiť súlad ním predkladaného návrhu na začatie povoľovacieho konania k navrhovanej činnosti alebo jej zmene s týmto zákonom, s rozhodnutiami vydanými podľa tohto zákona a ich podmienkami.

V zmysle § 38 ods. 6 zákona o EIA rozhodnutie povoľujúceho orgánu musí obsahovať podmienky, ktoré určil príslušný orgán v rozhodnutí vydanom v zisťovacom konaní alebo v záverečnom stanovisku.

V zmysle § 38 ods. 7 zákona o EIA ak povoľujúci orgán dostane na základe zaslania návrhu na začatie povoľovacieho konania podľa odseku 4 záväzné stanovisko príslušného orgánu, v ktorom je zistený nesúlad návrhu na začatie povoľovacieho konania s týmto zákonom, s rozhodnutím vydanom v zisťovacom konaní alebo so záverečným stanoviskom, povoľujúci orgán toto konanie preruší a určí lehotu na zosúladenie návrhu na začatie povoľovacieho konania s týmto zákonom. Ak navrhovateľ v určenej lehote podanie nezosúladi, povoľujúci orgán konanie zastaví.

Z uvedeného je zrejmé, že činnosť alebo stavba nemôžu byť povolené, ak nesplnia podmienky a požiadavky, ktoré príslušný orgán posudzovania vplyvov na životné prostredie stanovil vo svojom rozhodnutí podľa zákona o EIA. Ak orgán posudzovania vplyvov súhlasí s realizáciou činnosti, súhlasí s ňou za istých podmienok a za predpokladu istých vplyvov na životné prostredie. Ak by však boli vplyvy, ktoré boli v procese EIA predpokladané, reálne väčšie a opatrenia na ich zmiernenie by sa ukázali ako neúčinné, práve ustanovenie § 24 ods. 2 zákona o vodách je možné využiť a na jeho základe sa možno domáhať zmeny alebo zrušenia vydaného povolenia na osobitné užívanie vôd.

To či k takémuto prehodnocovaniu reálne dochádza nevieme povedať, lebo nemáme k dispozícii relevantné dáta. V praxi sme sa však s takouto iniciatívou orgánu štátnej vodnej správy nestretli. V tejto súvislosti si myslíme, že by bolo zaujímavé využiť toto ustanovenie a v prípade ak dôjde k naplneniu podmienok podľa písm. a) a b) podať orgánu štátnej vodnej správy podnet na zmenu alebo zrušenie povolenia na osobitné užívanie vôd pre vodnú stavbu, pri ktorej sú vplyvy na životné prostredie závažnejšie ako sa predpokladalo.

Podľa § 48 ods. 5 správa vodných tokov zahŕňa aj nasledovné činnosti:

n) oznamovať orgánu štátnej vodnej správy závažné nedostatky, ktoré zistí vo vodnom toku a v inundačnom území, spôsobené prírodnými vplyvmi alebo inými vplyvmi a navrhovať opatrenia na ich odstránenie.

t) evidovať rozhodnutia a vyjadrenia orgánov štátnej vodnej správy, ktoré sa týkajú vodných tokov, a

sledovať dodržiavanie podmienok a povinností určených v týchto rozhodnutiach.

V zmysle týchto ustanovení je povinnosťou správcu vodného toku oboznámiť sa s rozhodnutiami a vyjadreniami orgánov štátnej vodnej správy, ktoré sa týkajú vodných tokov a v prípade neplnenia podmienok vyplývajúcich z týchto rozhodnutí a vyjadrení, ak zistí nedostatky na danom vodnom toku, má tieto skutočnosti komunikovať príslušnému orgánu štátnej správy.

Rovnako tak má dodržiavanie rozhodnutí sledovať aj ten orgán, ktorý rozhodnutie vydal:

Podľa § 66 ods. 1 zákona o vodách orgány štátnej vodnej správy dozerajú na dodržiavanie ustanovení tohto zákona a všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie. Podľa odseku 2 **orgány štátnej vodnej správy sú povinné v rozsahu svojej pôsobnosti dozerať, či sa dodržiavajú nimi vydané rozhodnutia.**

Myslíme si však, že reálne v praxi pokiaľ nedôjde k nejakému zjavnému porušeniu vydaného povolenia takáto kontrola zo strany orgánov štátnej vodnej správy sa určite systematicky a preventívne nedeje. Tu by možno bolo vhodné využiť Inšpekciu životného prostredia, aby tá preverila či k plneniu tejto povinnosti naozaj v konkrétnych prípadoch dochádza.

Podľa § 66 ods. 5 orgány štátnej vodnej správy na základe výsledkov štátneho vodoochranného dozoru a technicko-bezpečnostného dozoru ukladajú opatrenia na odstránenie zistených nedostatkov.

Podľa § 66 ods. 6 ak napriek uloženým opatreniam dochádza k vypúšťaniu odpadových vôd s obsahom znečisťujúcich látok v rozpore s povolením alebo dochádza k úniku znečisťujúcich látok do povrchových vôd alebo do podzemných vôd, alebo do prostredia s nimi súvisiaceho a ak hrozí nebezpečenstvo poškodenia životného prostredia alebo ohrozenia prírodného dedičstva, môže orgán štátnej vodnej správy obmedziť alebo zakázať súvisiacu výrobu alebo činnosť až do odstránenia nedostatkov alebo ich príčin.

Orgány štátnej vodnej správy majú možnosť zasiahnuť aj v prípade všeobecného porušenia ochrany vôd, teda nie len vtedy, keď porušovateľ koná v rozpore s povolením:

Podľa 42 ods. 2 Orgán štátnej vodnej správy môže pôvodcovi poškodenia uložiť vykonať opatrenia smerujúce k splneniu povinností uvedených v odseku 1.

Podľa § 42 ods. 3 ak pôvodca poškodenia nie je známy alebo nemá vlastné sily a prostriedky na vykonanie opatrení na nápravu a hrozí nebezpečenstvo zhoršenia stavu vôd alebo s nimi súvisiaceho prostredia, zabezpečí vykonanie opatrení orgán štátnej vodnej správy.

Podľa § 42 ods. 4 náklady na vykonanie opatrení podľa odseku 3 sa uhrádzajú z prostriedkov štátneho rozpočtu. Pôvodca poškodenia je povinný vynaložené finančné prostriedky uhradiť; na vymáhanie týchto prostriedkov je oprávnené ministerstvo.

Podľa § 60 ods. 2 v prípadoch, v ktorých je okresný úrad v sídle kraja príslušný na povolenie vodnej stavby, rozhoduje aj v ostatných veciach týkajúcich sa tejto vodnej stavby alebo nakladania s vodami **s výnimkou pokút a priestupkov.**

Podľa § 62 ods. 2 písm. d) inšpekcia vykonáva dozor najmä nad dodržiavaním zákonných povinností na úseku ochrany vôd a hospodárenia s vodami.

Podľa § 74 ods. 1 písm. s) orgán štátnej vodnej správy uloží pokutu právnickej osobe alebo fyzickej osobe-podnikateľovi, ktorá neplní iné povinnosti ustanovené týmto zákonom alebo povinnosti podľa neho

uložené orgánom štátnej vodnej správy.

Podľa § 77 ods. 1 písm. d) priestupku na úseku ochrany vôd, vodných tokov a vodných stavieb sa dopustí ten, kto uskutočňuje, mení, užíva alebo odstraňuje vodnú stavbu bez povolenia orgánu štátnej vodnej správy alebo v rozpore s ním (§ 26).

Podľa § 75 ods. 7 pokutu podľa § 74 ods. 1 písm. o), r) a s) možno uložiť od 500 eur do 3 300 eur.

Zákon o vodách stanovuje povinnosti vlastníkov prípadne stavebníkov vodných stavieb a orgánov štátnej správy vo vzťahu k ochrane vôd pri realizácii a prevádzke vodných stavieb. Zákon o vodách síce vyžaduje aj sledovanie dopadov tejto činnosti na ochranu vôd, no neobsahuje také ustanovenia, ktoré by priamo nadväzovali na § 39 a na jeho požiadavky na poprojektovú analýzu. Opäť tu absentuje proces vyhodnocovania presnosti prognóz z procesu EIA, vyhodnocovanie účinnosti opatrení prijímaných na zmiernenie dopadov na životné prostredie, tak ako boli stanovené v procese EIA a bližšia úprava povinností a procesu, ako postupovať pri realizácii poprojektovej analýzy. Už zákon o EIA je pri požiadavkách na poprojektovú analýzu veľmi stručný, no ani zákon o vodách nič bližšie nešpecifikuje. Preto sledovanie vplyvov vodných stavieb na vodné útvary ako aj prehodnocovanie a prijímanie nových opatrení sa musí opierať o vyššie zmienené všeobecné ustanovenia zákona o vodách, ktoré sa vzťahujú na všetky vodné stavby, nielen tie, ktoré boli predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie podľa zákona o EIA. Táto právna úprava však nezaručuje, aby boli ciele poprojektovej analýzy naplnené. Poprojektová analýza má dávať spätnú väzbu procesu posúdenia vplyvov a vyhodnocovať správnosť prognóz a funkčnosť opatrení v súvislostiach a komplexne. To sa však nedeje.

II.4.2 Zákon č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny

Pri povoľovaní vodných stavieb je povoľujúcim orgánom orgán štátnej vodnej správy a orgán ochrany prírody a krajiny má v týchto konaniach postavenie dotknutého orgánu. Významnejšie postavenie v rámci týchto konaní by mal len v prípade, ak by projekt mohol mať dopad na územia spadajúce pod Európsku sústavu chránených území Natura 2000 a bolo by nevyhnutné ho podrobiť primeranému posúdeniu v zmysle Smernice Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (ďalej aj "smernica o biotopoch"), resp. § 28 zákona o ochrane prírody a krajiny.

V prípade, kedy vodná stavba podlieha posudzovaniu vplyvov na životné prostredie alebo primeranému hodnoteniu podľa § 28 zákona o ochrane prírody a krajiny, ktoré sa tiež vykonáva v rámci podľa zákona o EIA, závery z konaní podľa zákona o EIA sa musia premietnuť do podmienok rozhodnutí vydaných v nasledujúcich povoľovacích konaniach ako to vyplýva zo zákona o EIA. Na dodržiavanie podmienok povoľujúceho rozhodnutia má dohliadať príslušný povoľujúci orgán, teda v prípade vodných stavieb orgán štátnej vodnej správy. To znamená, že orgán štátnej vodnej správy, ktorý povolil vodnú stavbu, je povinný dohliadať aj na plnenie tých podmienok rozhodnutia, ktoré sa týkajú ochrany prírody a krajiny, nielen vôd. V prípade vodných stavieb je úlohou sledovať plnenie podmienok povolenia na vodnú stavbu poverený aj správca vodného toku.

Aké možnosti majú orgány ochrany prírody a krajiny v prípade, že nie sú povoľujúcim orgánom, avšak vplyvom vodnej stavby dochádza k poškodzovaniu a ničeniu predmetov ochrany podľa zákona o ochrane prírody a krajiny v rozpore s prognózami z procesu EIA:

Podľa § 4 ods. 1 zákona o ochrane prírody a krajiny každý je pri vykonávaní činnosti, ktorou môže ohroziť, poškodiť alebo zničiť rastliny alebo živočíchy, alebo ich biotopy, povinný postupovať tak, aby

nedochádzalo k ich zbytočnému úhynu alebo k poškodzovaniu a ničeniu.

Podľa § 4 ods. 2 ak činnosť uvedená v odseku 1 vedie k ohrozeniu existencie druhov rastlín a živočíchov alebo k ich degenerácii, k narušeniu rozmnožovacích schopností alebo k zániku ich populácie, štátny orgán ochrany prírody a krajiny (ďalej len "orgán ochrany prírody") túto činnosť po predchádzajúcom upozornení obmedzí alebo zakáže.

Ustanovenie § 4 ods. 2 dáva možnosť orgánu ochrany prírody a krajiny zasiahnuť v prípade, ak ide o závažné zásahy do predmetov ochrany zákona o ochrane prírody a krajiny. Muselo by však ísť o také zásahy, ktoré neboli povolené a dejú sa nad rámec povolenia.

Podľa § 4 ods. 6 každý, kto buduje vodnú stavbu alebo líniovú stavbu, ktorá môže ohroziť zabezpečenie priaznivého stavu populácií druhov živočíchov v ich prirodzenom areáli v dôsledku narušenia alebo obmedzenia ich migračných trás, je povinný použiť také riešenie, ktoré zachováva migračnú priechodnosť. Za týmto účelom je povinný na vlastné náklady vykonať opatrenia umožňujúce migráciu živočíchov v miestach, ktoré sa križujú s ich migračnými trasami, a to zriadenie vhodných stavebných konštrukcií alebo technických zariadení a zabezpečenie ich funkčnosti.

Podľa § 4 ods. 7 Ak je prevádzkou vodnej stavby alebo líniovej stavby ohrozené zabezpečenie priaznivého stavu populácií druhov živočíchov v ich prirodzenom areáli v dôsledku narušenia alebo obmedzenia ich migračných trás, môže orgán ochrany prírody po dohode s príslušným orgánom štátnej správy rozhodnúť, aby vlastník alebo správca vodnej stavby alebo líniovej stavby na vlastné náklady vykonal opatrenia na obnovu migračnej priechodnosti podľa odseku 6.

Ustanovenie § 4 ods. 7 upravuje situáciu, kedy je orgán ochrany prírody a krajiny v postavení dotknutého orgánu a prevádzkou vodnej stavby sú dotknuté záujmy ochrany prírody a krajiny, konkrétne priaznivý stav populácií druhov živočíchov v ich prirodzenom areáli v dôsledku narušenia alebo obmedzenia ich migračných trás. Vtedy zákon síce umožňuje orgánu ochrany prírody, aby rozhodol o nápravných opatreniach avšak môže tak spraviť až po dohode s príslušným orgánom a teda v prípade vodných stavieb s orgánom štátnej vodnej správy.

Tento postup sa síce vzťahuje len na obnovu migračnej priechodnosti vodných tokov, ale myslíme si, že by bolo logické, aby v prípade potreby prijatia opatrení na úseku ochrany prírody a krajiny sa orgán ochrany prírody koordinoval s príslušným povolujuúcim orgánom.

Podľa § 71 ods. 1 písm. a) Štátny dozor je zisťovanie, či fyzické osoby alebo právnické osoby dodržiavajú tento zákon a všeobecne záväzné právne predpisy vydané na jeho vykonanie, ako aj rozhodnutia orgánov ochrany prírody vydané na ich základe.

Podľa § 82 ods. 12 v rozhodnutí, ktorým sa vydáva súhlas na vykonanie činnosti, alebo ktorým sa povoľuje výnimka zo zákazu činnosti podľa tohto zákona, orgán ochrany prírody tiež určí podmienky vykonávania činnosti vrátane opatrení na zmiernenie alebo odvrátenie nepriaznivých účinkov činnosti, ak sú potrebné na zabezpečenie záujmov ochrany prírody a krajiny, a čas platnosti vydaného súhlasu a povolenej výnimky.

Ustanovenie prvej vety sa rovnako uplatní aj na vydanie záväzného stanoviska podľa § 9 ods. 3.

Podľa § 89 ods. 1 orgán ochrany prírody môže ním vydané rozhodnutie z vlastného podnetu alebo na návrh účastníka konania

a) zmeniť, ak

1. dôjde k zmene skutočností rozhodujúcich na vydanie rozhodnutia,

2. to vyžadujú záujmy prírody a krajiny chránené týmto zákonom alebo

3. sa nedodržia podmienky určené v rozhodnutí orgánu ochrany prírody,

b) zrušiť, ak

1. oprávnený bez závažného dôvodu nevyužije rozhodnutie počas dlhší ako jeden rok,

2. ten, komu bolo rozhodnutie vydané, závažným spôsobom či opakovane porušuje ustanovenia tohto zákona alebo všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie,

3. pri činnosti vykonávanej na základe rozhodnutia dochádza k porušovaniu ustanovení tohto zákona alebo všeobecne záväzných právnych predpisov vydaných na jeho vykonanie alebo k podstatnému poškodzovaniu iných oprávnených záujmov v ochrane prírody a krajiny alebo

4. zistí, že rozhodnutie bolo vydané na základe nepravdivých údajov alebo podkladov o splnení podmienok na jeho vydanie.

Podľa § 71 ods.1 písm. a) štátny dozor je zisťovanie, či fyzické osoby alebo právnické osoby dodržiavajú tento zákon a všeobecne záväzné právne predpisy vydané na jeho vykonanie, ako aj rozhodnutia orgánov ochrany prírody vydané na ich základe,

Podľa § 71 ods. 1 písm. b) štátny dozor je objasňovanie spočívajúce v prešetrovaní podozrení alebo podnetov poukazujúcich na porušenie tohto zákona, ktorého účelom je obstaranie podkladov potrebných na zistenie, či sa stal skutok, ktorý môže byť priestupkom alebo iným správnym deliktom podľa tohto zákona, ako aj to, kto takýto skutok spáchal.

Podľa § 71 ods. 13 Ak je to možné a účelné, orgán ochrany prírody kontrolovanej osobe nariadi vykonanie opatrení na odstránenie zistených nedostatkov, a to bezodkladne po nariadení alebo v určenej lehote. Kontrolovaná osoba je povinná predložiť orgánu ochrany prírody písomnú správu o splnení opatrení do siedmich dní od ich vykonania.

Podľa § 90 ods. 3 písm. p) Pokutu do 33 193,91 eura a prepadnutie veci môže orgán ochrany prírody uložiť podnikateľovi alebo právnickej osobe, ktorá sa dopustí protiprávneho konania tým, že nevykoná opatrenie na odstránenie zistených nedostatkov (§ 71 ods. 13).

Podľa § 92 ods. 1 písm. zr) priestupku sa dopustí ten kto nevykoná opatrenie na odstránenie zistených nedostatkov (§ 71 ods. 13).

Orgán ochrany prírody a krajiny ako dotknutý orgán v konaní o povolení vodnej stavby prostredníctvom záväzného stanoviska ale prostredníctvom záverov z primeraného hodnotenia navrhovanej činnosti stanovuje podmienky povolenia vodnej stavby, ktoré sú následne obsiahnuté v samotnom povolení vodnej stavby. Primárnu zodpovednosť za sledovanie plnenia podmienok týchto vodoprávných rozhodnutí nesie povoľujúci orgán a teda orgán štátnej vodnej správy. Ako sme uviedli vyššie táto úloha bola zverená aj správcovi vodnému toku. Avšak ak by dochádzalo vplyvom prevádzky vodnej stavby k poškodzovaniu predmetu ochrany podľa zákona o ochrane prírody a krajiny orgán ochrany a prírody a krajiny má povinnosť zasiahnuť. Podľa vyššie zmienených ustanovení môže nariadiť opatrenia a ukladať sankcie. Možnosť prehodnocovať a teda rušiť a meniť má orgán ochrany prírody a krajiny len rozhodnutia, ktoré sám vydal. Nemôže zmeniť povolenie na vodnú stavbu, ktoré vydáva orgán štátnej vodnej správy. Môže však upozorniť povoľujúci orgán na to, že ak dochádza k závažnému poškodzovaniu prírody a krajiny, s ktorým sa pri povoľovaní nepočítalo tak došlo k zmene podmienok rozhodujúcich na vydanie povolenia na osobitné užívanie vôd a to odôvodňuje postup podľa § 24 ods. 2 písm. b) vodného zákona, kedy orgán

štátnej vodnej správy svoje rozhodnutie zmení alebo zruší. Ak dochádza k závažnému poškodzovaniu predmetov ochrany podľa zákona o ochrane prírody a krajiny orgán ochrany prírody a krajiny môže upozorniť povoľujúci orgán na potrebu zmeny alebo zrušenia povolenia na osobitné užívanie vôd podľa § 24 ods. 1 písm. a) vodného zákona a to s poukazom na porušení § 17 ods. 2 vodného zákona.

Avšak vo vzťahu k výkonu poprojektovej analýzy ani zákon o ochrane prírody a krajiny nijakým spôsobom nenadväzuje a neprecizuje požiadavky § 39 zákona o EIA a neobsahuje ustanovenia upravujúce postupy na sledovanie reálnych vplyvov a prehodnocovanie opatrení na predchádzanie a zmierňovanie dopadov na životné prostredie v prípade ak nie sú účinné pri činnostiach, ktoré boli predmetom posudzovania vplyvov a majú poprojektovej analýze podliehať. Opäť je možné sa opierať len o všeobecné povinnosti, ktoré zákon zveruje orgánom ochrany prírody a krajiny pri ochrane týchto zložiek životného prostredia.

II.4.3 Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon)

V súvislosti s vodnými stavbami je dôležité sa pozrieť aj na ustanovenia stavebného zákona, keďže aj podľa tohto predpisu postupuje špeciálny stavebný úrad, ktorým je orgán štátnej vodnej správy pri vydávaní územného, stavebného s kolaudačného povolenia.

Podľa § 39 ods. 1 v územnom rozhodnutí vymedzí stavebný úrad územie na navrhovaný účel a určí podmienky, ktorými sa zabezpečia záujmy spoločnosti v území, najmä súlad s cieľmi a zámermi územného plánovania, vecná a časová koordinácia jednotlivých stavieb a iných opatrení v území a **predovšetkým starostlivosť o životné prostredie** včítane architektonických a urbanistických hodnôt v území, a rozhodne o námietkach účastníkov konania. V rozhodnutí o umiestnení stavby si v odôvodnených prípadoch stavebný úrad môže vyhradiť predloženie podrobnejších podkladov, projektovej dokumentácie alebo jej časti; podľa nich môže dodatočne určiť ďalšie podmienky, ktoré sa musia zahrnúť do stavebného povolenia.

Podľa § 62 ods. 1 písm. c) v stavebnom konaní stavebný úrad preskúma najmä, či dokumentácia spĺňa požiadavky týkajúce sa verejných záujmov, predovšetkým ochrany životného prostredia, ochrany zdravia a života ľudí, a či zodpovedá všeobecným technickým požiadavkám na výstavbu ustanoveným týmto zákonom a osobitnými predpismi.

Podľa § 66 ods. 2 ak sa stavebné povolenie týka stavby, vo vzťahu ku ktorej sa uskutočnilo posudzovanie vplyvov alebo zisťovacie konanie podľa osobitného predpisu, musí obsahovať informácie o rozhodnutí vydanom v zisťovacom konaní a záverečnom stanovisku, ak boli vydané. To neplatí, ak po právoplatnosti územného rozhodnutia nedošlo k zmene v posudzovaní navrhovanej činnosti.

Podľa § 66 ods. 3 písm. b) záväznými podmienkami uskutočňovania stavby sa zabezpečí, prípadne určí ochrana verejných záujmov, predovšetkým zdravia ľudí a životného prostredia.

Podľa § 81 ods. 1 v kolaudačnom konaní stavebný úrad skúma, či sa stavba uskutočnila podľa dokumentácie overenej stavebným úradom v stavebnom konaní a či sa dodržali zastavovacie podmienky určené územným plánom zóny alebo podmienky určené v územnom rozhodnutí alebo v záväznom stanovisku orgánu územného plánovania podľa osobitného predpisu a v stavebnom povolení. **Ďalej skúma, či skutočné realizovanie stavby alebo jej užívanie nebude ohrozovať verejný záujem, predovšetkým z hľadiska ochrany života a zdravia osôb, životného prostredia, bezpečnosti práce a technických zariadení.**

Podľa § 140c ods. 9) územné rozhodnutie o umiestnení stavby, územné rozhodnutie o využití územia, stavebné povolenie a kolaudačné rozhodnutie týkajúce sa územia, vo vzťahu ku ktorému sa uskutočnilo posudzovanie vplyvov alebo zisťovacie konanie podľa osobitného predpisu, **musia obsahovať informácie o rozhodnutí vydanom v zisťovacom konaní a zo záverečného stanoviska, ak boli vydané.**

Podľa § 98 ods. 1 stavebného zákona štátny stavebný dohľad zabezpečuje ochranu verejných záujmov, ako aj práv a právom chránených záujmov právnických osôb a fyzických osôb, ktoré vyplývajú z uskutočňovania stavby alebo jej zmeny, z vlastností stavby pri jej užívaní, z odstránenia stavby a z terénnych úprav, prác a zariadení podľa tohto zákona.

Podľa § 98 ods. 2 orgány štátneho stavebného dohľadu sú oprávnené zisťovať, či:

a) sa stavba, stavebné úpravy alebo udržiavacie práce vykonávajú podľa stavebného povolenia alebo na základe ohlásenia,

d) sa pri uskutočňovaní stavby, stavebných úprav alebo pri udržiavacích prácach dodržiavajú podmienky stavebného povolenia, všeobecne záväzné právne predpisy a technické normy vzťahujúce sa na stavebné práce a stavebné výrobky,

e) sa stavba užíva spôsobom povoleným v kolaudačnom rozhodnutí,

Podľa § 99 orgánmi štátneho stavebného dohľadu sú poverení zamestnanci

a) Slovenskej stavebnej inšpekcie (§ 123a),

b) stavebného úradu,

c) iných orgánov štátnej správy oprávnených osobitnými predpismi dozeráť na uskutočňovanie, užívanie a odstraňovanie stavieb v medziach týchto predpisov,

d) regionálneho úradu.

Podľa § 101 ak je odôvodnená obava z ohrozenia verejných záujmov, je orgán štátneho stavebného dohľadu oprávnený nariadiť na náklad stavebníka alebo vlastníka stavby odobratie a preskúšanie vzoriek, skúšky stavby a prizvať znalcov na posúdenie technicky náročných alebo neobvyklých stavieb.

Podľa § 102 ods. 3 v rozhodnutí podľa odseku 2 môže stavebný úrad uložiť fyzickej alebo právnickej osobe podľa povahy veci tiež povinnosť zdržať sa takej činnosti, ktorá nad prípustnú mieru ustanovenú osobitnými predpismi poškodzuje životné prostredie, alebo povinnosť vykonať také opatrenia, ktoré znížia nepriaznivé účinky ich činnosti na životné prostredie na prípustnú mieru. Pôsobnosť iných orgánov podľa osobitných predpisov nie je dotknutá.

Aj v súvislosti so stavebným zákonom je nutné konštatovať, že nadväzuje na požiadavky § 39 zákona o EIA minimálne. Explicitne uvádza len to, že rozhodnutia podľa stavebného zákona musia obsahovať informácie **o rozhodnutí vydanom v zisťovacom konaní a zo záverečného stanoviska, ak boli vydané. Z vyššie citovaných ustanovení možno vyvodíť aj to, že orgány štátneho stavebného dozoru sú oprávnené kontrolovať či sa stavby realizujú a prevádzkujú v zmysle platných povolení a teda či napĺňajú aj podmienky, ktoré vyplývajú z konaní podľa zákona o EIA, keďže tie musia byť premietnuté aj do rozhodnutí o povolení stavby.**

Neobsahuje však žiadne ustanovenia, ktoré by explicitne upravovali postup pri realizácii poprojektovej analýzy, kde by sa mali sledovať prognózy vplyvov a v prípade nepriaznivého vývoja by malo nasledovať prehodnocovanie a prijímanie nových opatrení. Orgány štátneho stavebného dozoru síce majú

právomoc zasiahnuť a nariadiť opatrenia, keď sú ohrozené verejné záujmy a dochádza k poškodzovaniu životného prostredia, no nie je stanovený proces na komplexné posúdenie reálnych vplyvov a ich konfrontovanie s predpovedanými vplyvmi.

III. PRÍKLADY DOBREJ PRAXE PRI CESTNÝCH KOMUNIKÁCIÁCH

Za príklad dobrej praxe vo vzťahu k realizácii poprojektovej analýzy, čo sa týka požiadaviek na monitoring a sledovanie vplyvov je možno považovať postup pri cestných komunikáciách. V tejto súvislosti by sme radi dali do pozornosti dokument Technické podmienky- Monitoring vplyvu cestných komunikácií na životné prostredie, ktorý bol zostavený Ministerstvom dopravy a výstavby SR a nadobudol účinnosť 1.7.2022 a kde sú bližšie rozpracované požiadavky na výkon monitoringu zložiek životného prostredia v prípade realizovaných cestných komunikácií.

Zmienené technické podmienky definujú predmet ich úpravy nasledovne:

1.2 Predmet technických podmienok (TP)

Tieto TP **zjednocujú a stanovujú postupy vypracovania projektov monitoringu** vplyvu cestných stavieb na životné prostredie (ďalej ŽP), upravujú všeobecné zásady monitoringu, náležitosti správ z monitoringu, špecifikujú požiadavky na subjekty a odborné spôsobilosti osôb vykonávajúcich monitoring. **Upravujú postupy a metodiku vyhodnocovania jednotlivých zložiek ŽP.** Základom monitoringu je prieskum jednotlivých zložiek ŽP a následné hodnotenie ich stavu, návrh konkrétnych opatrení na zmiernenie vplyvov a stanovenie trendov vývoja posudzovaných zložiek ŽP. (...)

V časti 1.3 Účel TP sa uvádza nasledovné:

Účelom týchto TP je monitorovanie a spracúvanie výsledkov monitoringu zložiek ŽP v zmysle platnej legislatívy SR. **Toto monitorovanie a vyhodnotenie slúži na kvantifikáciu parametrov ŽP v dotknutom území v dôsledku realizácie cestných komunikácií pred výstavbou, počas výstavby i po uvedení danej činnosti do prevádzky.** Slúži aj na tvorbu trendov vývoja jednotlivých zložiek ŽP. Dôležitou a neoddeliteľnou zložkou monitoringu je konkrétny výstup - **správa z monitoringu, s návrhom opatrení na zmiernenie vplyvov činnosti na ŽP.** Pod monitoringom sa rozumie sledovanie určeného javu alebo parametra v presne definovaných časových a priestorových podmienkach. Slúži k objektívnemu poznaniu charakteristík ŽP a k hodnoteniu ich zmien v sledovanom území.

Účelom TP je:

- a) zjednotenie postupov vypracovania projektov monitoringu, vykonávania a vyhodnocovania monitoringu zložiek ŽP pre jednotlivé úseky cestných komunikácií;
- b) určenie podmienok na odbornosť zhotoviteľa, ktorá je nevyhnutná na kvalitatívne zabezpečenie výkonu monitoringu.

Zásady na spracovanie projektu monitoringu sú v tomto dokumente formulované nasledovne:

1. **Projekty monitorovania, zabezpečujúce poprojektovú analýzu v zmysle [Z10]** (pozn. autora: v zmysle zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie). **Projekt monitoringu je štandardne súčasťou dokumentácie pre územné rozhodnutie a dokumentácie pre stavebné povolenie. Vychádza z rámca, ktorý je definovaný už v procese EIA, resp. v záverečnom stanovisku procesu EIA.**

2. Vlastný projekt upravuje:

- výber prvkov (bodov, miest, plôch, línií) monitorovacej siete;
- stanovenie rozsahu sledovaných charakteristík (parametrov), dokumentujúcich vplyv výstavby a prevádzky konkrétneho úseku cestnej komunikácie na jednotlivé zložky ŽP, podľa špecifik stavby;
- výber metodík a metód monitoringu;
- stanovenie časového harmonogramu zberu údajov, vrátane frekvencie a početnosti za obdobie;
- technické zabezpečenie monitoringu;
- výber metód spracovania, vyhodnocovania a uchovávaní údajov.

3. Pri spracúvaní projektov monitoringu je potrebné zachovať časové členenie na monitoring: pred výstavbou – 1. rok; počas výstavby – počas jednotlivých rokov výstavby; počas prevádzky – 1. rok (viacročný monitoring v prevádzke vyplývajúci zo záverečného stanoviska, rozhodnutia príslušného orgánu).

4. Projekty monitorovania jednotlivých úsekov sa pripravujú v dostatočnom predstihu, aby sa mohol zdokumentovať východiskový stav jednotlivých zložiek ŽP pred výstavbou cestnej komunikácie.

5. Východiskovým podkladom na vypracovanie projektov monitoringu sú správy o hodnotení vplyvov na ŽP, vypracované v zmysle [Z10]. Ďalšie podklady tvoria: záverečné stanovisko MŽP SR (obsahuje len minimálny rozsah monitorovaných zložiek); pripomienky dotknutých orgánov a organizácií v procese posudzovania vplyvov; dokumentácia pre územné rozhodnutie (DÚR), príp. dokumentácia pre stavebné povolenie (DSP), s príslušnými analytickými podkladmi (hluková štúdia, rozptylová štúdia, správa z inžinierskogeologického a hydrogeologického prieskumu a pod.); schvaľovacia dokumentácia (územné rozhodnutie, stavebné povolenie a iné vyjadrenia kompetentných orgánov, majúce vzťah k problematike ŽP); sťažnosti a pripomienky verejnosti.

6. Návrh monitoringu jednotlivých zložiek ŽP musí vychádzať z podrobnej znalosti konkrétneho úseku cestnej komunikácie, jeho rozsah musí byť primeraný charakteru vplyvov a zohľadňovať požiadavky kompetentných orgánov.

7. Tvorba kritérií pre návrh monitorovacích systémov musí vychádzať zo: sumarizácie vplyvov výstavby a prevádzky cestných komunikácií na jednotlivé zložky ŽP; hierarchizácie vplyvov podľa významnosti, z hľadiska rizík vyplývajúcich z danej činnosti; zraniteľnosti prostredia.

8. Pri tvorbe projektu monitoringu a vyhodnocovaní monitoringu je potrebné využiť existujúce relevantné údaje z monitoringu realizovaného v celoslovenskej, prípadne lokálnej sieti.

Tento príklad dobrej praxe sa však týka len požiadaviek na výkon monitoringu zložiek životného prostredia pri výstavbe a prevádzke cestných komunikácií, pričom nie je dohľadateľná žiadne usmernenie alebo metodika pre tú časť poprojektovej analýzy, ktorá sa týka auditingu, v rámci ktorého sa sleduje presnosť predpovedí vplyvov na prostredie a kontroluje sa účinnosť zmierňujúcich opatrení.

Vzhľadom k tomu, že zákon o EIA ako aj vybrané zložkové predpisy sú vo vzťahu k požiadavkám na poprojektovú analýzu strohé a proces ako sa má poprojektová analýza presne realizovať, ako sa má s výsledkami poprojektovej analýzy pracovať, kto je zodpovedný za porovnávanie a zosúladenie predpokladaných a reálnych vplyvov realizovanej činnosti a ako presne má tento proces prebiehať nie je vôbec upravené, javí sa ako absolútne nevyhnutné prijať právnu úpravu, ktorá by nastavila komplexný a funkčný proces na dosledovanie prognóz a účinnosti opatrení uložených v konaní podľa zákona o EIA, tak aby sme dokázali efektívne ochraňovať životné prostredie.

Aby mohla poprojektová analýza plniť svoj účel bolo by vhodné, aby ju mal v gescii jeden orgán, ktorý bude mať jasne stanovené postupy ako ju má vykonávať. Myslíme si totiž, že vyhodnocovanie reálnych dopadov a prijímanie opatrení by sa malo diať komplexne a vo vzájomných súvislostiach, čo aktuálna úprava nezaručuje.

IV. MOŽNOSTI CIVILNÉHO PRÁVA pri domáhaní sa ochrany životného prostredia v prípade vplyvov činnosti na životné prostredie horších, ako sa predpokladalo v záverečnom stanovisku

V tejto súvislosti prichádzajú do úvahy predovšetkým dve možnosti: vyvodzovanie zodpovednosti za náhradu škody a susedská žaloba.

IV.1 Zodpovednosť za škodu

V prípade prevádzky MVE alebo obdobného zariadenia pripadá do úvahy predovšetkým zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkovou činnosťou v súlade s ust. § 420a zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej aj "OZ"), podľa ktorého: „Každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobí inému prevádzkovou činnosťou.“

Škoda je spôsobená prevádzkovou činnosťou vtedy, ak je spôsobená:

- a) činnosťou, ktorá má prevádzkovú povahu, alebo vecou použitou pri činnosti,
- b) fyzikálnymi, chemickými, prípadne biologickými vplyvmi prevádzky na okolie,
- c) oprávneným vykonávaním alebo zabezpečením prác, ktorými sa spôsobí inému škoda na nehnuteľnosti alebo sa mu podstatne sťažuje alebo znemožní užívanie nehnuteľnosti.“ (§ 420a ods. 2) V tomto prípade sa zodpovednosti za škodu osoba zbaví vtedy, ak preukáže, „že škoda bola spôsobená neodvratiteľnou udalosťou nemajúcou pôvod v prevádzke alebo vlastným konaním poškodeného.“ (§ 420a ods. 3)

Právna úprava zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkovou činnosťou platí na vzťahy upravené civilným právom, ako aj na vzťahy upravené Obchodným zákonníkom.

Podľa dôvodovej správy k ustanoveniu § 420a OZ „toto ustanovenie zvyrazňuje **snahu zákonodarcu chrániť životné prostredie proti nepriaznivým vplyvom a zásahom z rôznych druhov prevádzkovej činnosti.**“¹

Pre vznik povinnosti nahradiť škodu postačuje, aby poškodený preukázal, že škoda bola vyvolaná osobitnou povahou prevádzky. Zodpovedným subjektom je prevádzkovateľ (podnikateľ), ktorý musí znášať riziká spojené s prevádzkou svojej činnosti. Poškodený musí preukázať, že vznikla škoda na zdraví, na majetku, alebo na prírode alebo na životnom prostredí, a to bez toho, aby bolo potrebné preukázať porušenie konkrétnej právnej povinnosti prevádzkovateľa.

Prevádzkovou činnosťou sa rozumie určitá organizovaná, cieľavedomá činnosť, ktorá smeruje k splneniu nejakého (určitého) cieľa. Spravidla ide o výkon podnikateľskej (obchodnej) činnosti, ktorej predmet je vymedzený v zriaďovacej listine, v oprávnení na podnikateľskú činnosť, v živnostenskom oprávnení a pod., nemusí to tak však byť vždy. Podstatné je, aby išlo o činnosť, ktorá súvisí s prevádzkou. Škoda môže

¹ Števec, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol. Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 1358

vzniknúť či priamo samotnou činnosťou, alebo aj vecou použitou pri prevádzkovej činnosti, alebo fyzikálne, chemické či biologické vplyvy prevádzky na okolie.

Hoci ide o ustanovenie, ktoré sa do právneho poriadku dostalo v roku 1991, doposiaľ v tejto súvislosti nie je rozhodovacia prax súdov jednotná. Napr. v prípade náhrady škody, ku ktorej došlo činnosťou zdravotníckeho zariadenia, sa presadil postup podľa osobitných ustanovení o náhrade škody, ale nie podľa § 420a OZ. Spornejšie je použitie tohto ustanovenia pre prípad znečistenia ovzdušia.² Podľa jedného názoru sa podľa ust. § 420a OZ postupuje len vtedy, ak ide o vplyvy prevádzky, ktoré sú právnou normou alebo úradným rozhodnutím **nepovolené**, prípadne sú povolené, ale prekračujú povolený rozsah. Naproti tomu však súdna prax pozná aj rozhodnutia, podľa ktorých riadne plnenie povinnosti vyplývajúce z predpisov o ochrane ovzdušia **nevylučuje zodpovednosť** prevádzkovateľa za škodu spôsobenú na lesných porastoch vypúšťaním škodlivých látok do ovzdušia (rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp.zn. 25Cdo 582/2007, podobne aj rozhodnutie NS ČR sp.zn. 25 Cdo 769/2006).

Čo sa týka liberáčnych dôvodov podľa § 420a ods. 3, neodvratiteľnou udalosťou sa rozumie najmä živelná pohroma či iná obdobná udalosť, nie však konanie tretej osoby (v zásade ide o náhodu, vis maior).

IV.2 Susedská žaloba

Podľa ust. § 127 ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník „**Vlastník veci sa musí zdržať všetkého, čím by nad mieru primeranú pomerom obťažoval iného alebo čím by vážne ohrozoval výkon jeho práv.** Preto najmä nesmie ohroziť susedovu stavbu alebo pozemok úpravami pozemku alebo úpravami stavby na ňom zriadenej bez toho, že by urobil dostatočné opatrenie na upevnenie stavby alebo pozemku, nesmie nad mieru primeranú pomerom obťažovať susedov hlukom, prachom, popolčekom, dymom, plynmi, parami, pachmi, pevnými a tekutými odpadmi, svetlom, tienением a vibráciami, nesmie nechať chované zvieratá vniknúť na susediaci pozemok a nešetrne, prípadne v nevhodnej ročnej dobe odstraňovať zo svojej pôdy korene stromu alebo odstraňovať vetvy stromu presahujúce na jeho pozemok.”

Podľa právnej teórie sú susedské práva premietnutím zásady, že výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianoprávnych vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných osôb, rovnako nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. “Súčasne nemožno opomenúť ani zákaz zneužitia práva, pri ktorom by formálne oprávnený výkon subjektívneho vlastníckeho práva bol v rozpore s **verejným záujmom a v dôsledku toho mohol spôsobiť škodu alebo ujmu na právach iným.**”³ Podstatou ochrany susedských práv je ochrana pred **imisiami**, teda vplyvmi, ktoré presahujú hranice vlastníckej nehnuteľnosti alebo pôsobia mimo nej. Musí však ísť o imisie, ktoré sú **neoprávnené**, teda keď dosiahnu “zákonom stanovený kvalifikačný moment”. Nestačí teda, aby išlo o imisie / zásahy, ktoré znepríjemňujú život susedom alebo narúšajú optimálny stav, ak neprekročili medze dovoleného správania.

Prvým predpokladom postupu podľa § 127 OZ je, že v prípade činnosti (stavby) s negatívnym vplyvom musí ísť o **vlastníka** takej stavby. To okrem iného znamená, že neoprávnená imisia musí byť aspoň sprostredkovane spojená s jeho konaním alebo nečinnosťou.

Predpokladom postupu podľa ust. § 127 je, že vlastník veci obťažuje iného (suseda) “nad mieru primeranú pomerom” alebo “vážne ohrozuje výkon jeho práv”. Pojem “nad mieru primeranú pomerom” sa v zásade chápe z objektívneho hľadiska, pričom sa však môžu zohľadňovať napr. miestne špecifiká (napr. pri chovaní hospodárskych zvierat sa inak vníma miera primeraná pomerom na vidieku a iná v meste). V tejto

² Ibid., s. 1361

³ Ibid., s. 839

súvislosti je dôležitá súdna prax, v zmysle ktorej, ak ide o výkon vlastníckeho / užívacieho práva v súlade s platnými predpismi a úradnými povoleniami, treba takýto výkon vlastníckeho / užívacieho práva považovať za opodstatnený, ak od vydania povolenia nedošlo k zmene pomerov (rozhodnutie Najvyššieho súdu SR, sp.zn. Cpj 67/84).

Ustanovenie § 127 ďalej predpokladá obťažovanie imisiami – priamymi alebo nepriamymi. Druhá veta ust. § 127 ods. 1 obsahuje demonštratívny výpočet zakázaných imisií. Imisie pritom môžu prenikať nielen na bezprostredne susediace nehnuteľnosti, ale aj na ďalšie, a tak má aktívnu legitimáciu na podanie žaloby každý, koho imisie obťažujú. V Českej republike súdna prax dokonca pripustila, aby mala aktívnu legitimáciu obec, ak sú obťažovaní jej obyvatelia (Najvyšší súd ČR, sp.zn. 2Cdon 330/1997). Pasívne legitimovaným je vlastník nehnuteľnosti, ale aj vlastník či iný užívateľ akejkoľvek inej veci spojenej s imisiou, pričom v Českej republike súdy pripustili pasívnu legitimáciu aj pre obec, ak k rušeniu dochádza v súvislosti s používaním verejného priestranstva k nej.

Žalobou podľa § 127 OZ sa možno domáhať toho, aby sa vlastník zdržal obťažovania imisiami, nemožno sa domáhať zákazu činnosti, ktorá tieto imisie produkuje (napr. nie je možné domáhať sa zákazu chovania hospodárskych zvierat, možno sa domáhať len zdržania sa obťažovania zápachom – žalovaný sa môže sám rozhodnúť, ako to zabezpečí).

V. ZÁVERY

Základné rámce, v čom má spočívať poprojektová analýza činnosti alebo prevádzky, ktorá podliehala posudzovaniu vplyvov na životné prostredie podľa zákona o EIA, stanovuje § 39 tohto zákona. Toto ustanovenie definuje základné požiadavky na realizáciu poprojektovej analýzy a ukladá orgánu posudzovania vplyvov tieto požiadavky zahrnúť do záverečného stanoviska vydaného podľa zákona o EIA. Samotná realizácia poprojektovej analýzy však už spadá v zmysle § 39 do pôsobnosti orgánov štátnej správy, ktoré predmetnú stavbu povoľujú.

Jedným z hlavných záverov tejto analýzy je, že vybrané osobitné predpisy na úseku starostlivosti o životné prostredie a predovšetkým zákon o vodách, v režime ktorého sa má realizácia poprojektovej analýzy pre vodné stavby uskutočniť, nijako nenadväzuje na § 39 a nestanovuje žiadne postupy, ako majú povoľujúce orgány, a teda orgány štátnej vodnej správy realizovať poprojektovú analýzu.

Aktuálna právna úprava je v tomto ohľadne absolútne nevyhovujúca a javí sa aj v rozpore so smernicou o EIA, ktorá požaduje, aby členské štáty **zabezpečili realizáciu opatrení na predchádzanie, minimalizáciu alebo kompenzáciu poškodenia životného prostredia** a tiež aby stanovili **parametre a postupy pre monitoringy**, ktoré sa v rámci poprojektovej analýzy majú realizovať. Takéto parametre a postupy pre potreby realizácie poprojektovej analýzy však upravené nie sú, situácia sa javí tak, že smernica o EIA nebola korektne transponovaná do právneho poriadku Slovenskej republiky.

V súvislosti s požiadavkami, ktoré kladie smernica na realizáciu poprojektovej analýzy, sme sa snažili preskúmať rozhodovaciu činnosť Súdneho dvora Európskej Únie, žiadna však nebola dohľadateľná.

Tým, že nie sú upravené postupy, ako sa má poprojektová analýza realizovať, je na interpretácii každého povoľujúceho orgánu, ako tento proces uchopí, čo stavebníkovi nariadi sledovať a či a ako to bude vyhodnocovať. Absencia jasných pravidiel a metodológií, ako sa má poprojektová analýza realizovať, sa odráža v konečnom dôsledku na jej nefunkčnosti. V tomto ohľade je príznačný prípad Vodného diela Želiezovce, kde prebieha monitoring biotopov (2011-2021) a napriek tomu, že závažné environmentálne

WWF Slovakia
Medena Str. 101/5
811 02 Bratislava, Slovakia
Reg. no.: 52204430
Tax reg.: 2121339231

škody na biotopoch v dôsledku výstavby tejto stavby už boli potvrdené aj zo strany ŠOP SR, povoľujúci orgán čaká na koniec monitoringu, aby na základe jeho výsledkov nejaké opatrenia prijal. Takýto výkon poprojektovej analýzy je absolútne formalistický a postráda zmysel.

Poprojektová analýza tak, ako je nastavená v slovenskom právnom poriadku, neplní ani jeden zo svojich cieľov, ktorým je jednak zosúladovanie skutočných vplyvov činnosti na životné prostredie s predpokladanými vplyvmi uvedenými v správe o hodnotení a v rozhodnutí o povolení činnosti, určovanie účinných opatrení na zníženie nepriaznivých vplyvov a zároveň aj overovanie predchádzajúcich prognóz s cieľom získania odborných skúseností pre hodnotenie budúcich činností toho istého druhu.

V prípade vodných stavieb, ktoré už boli povolené a ktorých vplyv na životné prostredie je väčší, ako sa predpokladalo v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie alebo jednoducho ich prevádzkou vznikajú závažné poškodenia na životnom prostredí, je teda možné využiť všeobecné ustanovenia osobitných predpisov, ktoré smerujú k ochrane jednotlivých zložiek životného prostredia. V tejto súvislosti sú osobitne zaujímavé ustanovenia zákona o vodách, konkrétne § 24 ods. 1 a 2, ktoré umožňujú prehodnocovať povolenie na osobitné užívanie vôd, ak prevádzkovateľ vodnej stavby závažne porušil povinnosti ustanovené týmto zákonom, ak sa zmenili podmienky povolenia alebo ak v dôsledku povolenia dôjde k nesplneniu environmentálnych cieľov podľa § 5 zákona o vodách.

PRÍLOHA - PRÍPADOVÉ ŠTÚDIE

1. Vodné dielo Želiezovce

Vodné dielo Želiezovce na rieke Hron bolo pred jeho výstavbou predmetom posudzovania vplyvov na životné prostredie podľa zákona o EIA. Záverečné stanovisko č. T 2010/00484 - ZS vydal Obvodný úrad životného prostredia v Leviciach, dňa 13.07.2010. V tomto záverečnom stanovisku v časti VI. Závěry, sú v bode 3. sú uvedené odporúčané podmienky pre etapu prípravy a realizácie navrhovanej činnosti a v bodečasti 5. požiadavky vo vzťahu k poprojektovej analýze podľa § 39.

Uvádza sa tam nasledovné:

Odporúčané podmienky pre etapu prípravy a realizácie navrhovanej činnosti

Na základe správy, doručených stanovísk, výsledkov verejného prerokovania správy, odborného posudku a zvážení možných vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie, sa odporúča povoľujúcemu orgánu podmieniť prípravu a realizáciu navrhovanej činnosti „Vodné dielo Želiezovce“ splnením nasledujúcich podmienok a ich riešenie zapracovať do dokumentácie pre povoľovacie konanie:

Opatrenia pre ďalšiu etapu projektovej prípravy:

1. Doplniť režimné pozorovania hladín podzemných vôd o charakteristické stavy, umožňujúce optimalizáciu návrhu ochranných opatrení.
2. Navrhnuť opatrenia na optimalizáciu režimu hladín podzemných vôd v kombinácii podzemnej tesniacej steny a drenážno-infiltračného prvku, na zabezpečenie týchto funkcií:

- na pravej strane nad hydrouzlom mierne zvýšenie hladiny nad súčasný priemerný stav a súčasne zabezpečenie odvádzanie vôd z obytnej zóny v období maxim. Pod hydrouzlom zabezpečiť stabilizáciu hladiny podzemnej vody - dotácie v období minim a drénovania v období maxim;

- na ľavej strane diela nad hydrouzlom vytvoriť efekt zvýšenia hladiny podzemnej vody za účelom revitalizácie biotopov zmenených reguláciou rieky a oživenia funkcie slepých ramien. Pod hydrouzlom zachovať súčasný stav.

Pre zabezpečenie požadovaných funkcií musí byť uvedený drenážno-infiltračný prvok regulovateľný, to znamená, že v období maxim musí hlavne na pravej strane rieky umožniť odvádzanie podzemných vôd do koryta a pri nízkych stavoch musí byť dotovateľný, aby zabezpečil dostatočnú infiltráciu podzemných vôd na zamedzenie ich nadmerného poklesu.

3. Funkciu navrhovaných opatrení verifikovať prostredníctvom zostaveného numerického modelu pri rôznych charakteristických stavoch, na základe výsledkov doplneného režimného pozorovania.

4. Vypracovať biologický projekt rybovodu po konzultácii so Slovenským rybárskym zväzom..

5. Navrhnuť sadové úpravy a náhradné výsadby pôvodnými drevinami, na základe konzultácií so ŠOP SR.

Ochrana rastlinstva a živočíšstva

27. Minimalizovať zásahy do brehových porastov.

28. Zabezpečiť rekultiváciu brehových porastov na upravovaných (regulovaných) brehoch a novovytvorených ochranných hrádzach.

29. Pri rekultivácii využívať pôvodné druhy a zamerať sa na ochranu dotknutého územia pred inváznymi druhmi.
30. Trvalo zabezpečiť funkčnosť navrhovaného rybochodu.
31. Zabezpečiť kontrolu výskytu invázných druhov pozdĺž celej dĺžky stavby, v prípade výskytu zabezpečiť ich odstraňovanie a potláčanie v súlade s prílohou č. 2 vyhlášky.
32. Kompenzovať zásah do biotopov náhradnými revitalizačnými opatreniami a riadenými manažmentovými zásahmi na zachovanie a obnovu iných sozologicky zaujímavých druhov a lokalít.
33. V spolupráci so Správou CHKO Ponitrie vypracovať manažmentový plán.
34. Zabezpečiť monitoring biotopov počas výstavby a 10 rokov počas prevádzky.
35. V prípade nutnosti výrubu drevín rastúcich mimo lesa požiadať orgán ochrany prírody o vydanie súhlasu v zmysle § 47 zákona č. 543/2002 Z.z.

Požadovaný rozsah poprojektovej analýzy

Na základe ustanovení § 39 zákona je ten, kto vykonáva navrhovanú činnosť, povinný zabezpečiť jej sledovanie a vyhodnocovanie, najmä

1. systematicky sledovať a merať jej vplyvy,
2. kontrolovať plnenie všetkých podmienok určených pri povolení a v súvislosti s vydaním povolenia navrhovanej činnosti a vyhodnocovať ich účinnosť,
3. zabezpečiť odborné porovnanie predpokladaných vplyvov uvedených v zámere so skutočným stavom.

Vzhľadom na charakter činnosti je navrhovateľ povinný zabezpečiť monitoring týchto zložiek:

- monitorovanie vplyvu výstavby a prevádzky na povrchové a podzemné vody (kvalita a režim)
- monitorovanie vplyvu výstavby a prevádzky na biotu, vrátane šírenia invázných druhov.

Na monitorovanie uvedených zložiek vypracuje navrhovateľ samostatný projekt monitoringu, v ktorom zdefiniuje monitorovaciu sieť, parametre, interval a metodiku monitoringu, ako aj spôsob vyhodnocovania výsledkov a predkladania správ. Projekt monitoringu je potrebné odsúhlasiť s príslušným orgánom ochrany prírody. Rozsah a lehotu sledovania a vyhodnocovania podľa § 39 ods. 1 zákona určí povoľujúci orgán s prihliadnutím na záverečné stanovisko k činnosti vydané podľa § 37 zákona.

Na základe vyhodnocovania výsledkov monitorovania je podľa § 39 ods. 3 zákona navrhovateľ v prípade, že skutočné vplyvy navrhovanej činnosti sú horšie než sa uvádzajú v dokumentácii, povinný zabezpečiť účinné opatrenia na zosúladenie skutočného vplyvu a stavu s údajmi uvedenými v posudzovanej dokumentácii a v súlade s podmienkami uvedenými v rozhodnutí o povolení činnosti podľa osobitných predpisov.

Vo vzťahu k takto formulovaným požiadavkám na poprojektovú analýzu možno konštatovať, že ide naozaj o veľmi všeobecné formulácie, ktoré idú len minimálne nad rámec požiadaviek zakotvených v § 39 zákona o EIA. Pritom práve formulácia týchto požiadaviek v záverečnom stanovisku je kľúčová pre potreby určenia rozsahu poprojektovej analýzy a jej spôsob vykonávania v rámci povoľovacích konaní.

V každom prípade, okrem dvoch zvolených monitoringov je dôležitá časť, ktorá ukladá tomu, kto vykonáva navrhovanú činnosť, povinnosť zabezpečiť jej sledovanie, vyhodnocovanie a kontrolu plnenia všetkých

podmienok určených pri povolení a v súvislosti s vydaním povolenia navrhovanej činnosti vyhodnocovať ich účinnosť.

Nie je však stanovené ako to má robiť a neexistujú ani procesné pravidlá ako to vykonávať a komu tieto výstupy odovzdávať.

V rozhodnutí č.j. 8204/2010-Buch. zo dňa 03.11.2010, ktorým vydalo Mesto Želiezovce územné rozhodnutie o využívaní územia a umiestnení stavby v zlúčenom konaní sú vo výrokovvej časti uložené nasledovné podmienky, ktoré vyplývajú z posudzovania vplyvov na životné prostredie:

Záverečné stanovisko k navrhovanej činnosti

Na základe výsledkov procesu posudzovania vykonaného podľa ustanovení zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životného prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa odporúča realizácia navrhovanej činnosti „Vodné dielo Želiezovce“, za predpokladu kontrolovaného splnenia podmienok a realizácie opatrení uvedených v kapitole VI/3 záverečného stanoviska. Neurčitosti, ktoré sa vyskytli v procese posudzovania vplyvov na životné prostredie a vznesené požiadavky je potrebné vyriešiť v ďalšom procese posudzovania podľa zákona pred povolením navrhovanej činnosti. Podmienky výstavby a prevádzky budú vyjadrené v povolení činnosti podľa osobitných predpisov.

Odporúčané podmienky pre etapu prípravy a realizácie navrhovanej činnosti

Na základe správy, doručených stanovísk, výsledkov verejného prerokovania správy, odborného posudku a zvážení možných vplyvov navrhovanej činnosti na životné prostredie, sa odporúča povoľujúcemu orgánu podmieniť prípravu a realizáciu navrhovanej činnosti „Vodné dielo Želiezovce“ splnením nasledujúcich podmienok a ich riešenie zapracovať do dokumentácie pre povoľovacie konanie :

Opatrenia pre ďalšiu etapu projektovej prípravy.

1. Doplniť režimné pozorovania hladín podzemných vôd o charakteristické stavy, umožňujúce optimalizáciu návrhu ochranných opatrení.
2. Navrhnúť opatrenia na optimalizáciu režimu hladín podzemných vôd v kombinácii podzemnej tesniacej steny a drenážno - infiltračného prvku, na zabezpečenie týchto funkcií:
 - Na pravej strane nad hydrouzlom mierne zvýšenie hladiny nad súčasný priemerný stav a súčasne zabezpečenie odvádzania vôd z obytnej zóny v období maxím. Pod hydrouzlom zabezpečiť stabilizáciu hladiny podzemnej vody - dotácie v období miným a drénovania v období maxím.
 - Na ľavej strane diela nad hydrouzlom vytvoriť efekt zvýšenia hladiny podzemnej vody za účelom revitalizácie biotopov zmenených reguláciou rieky a oživenia funkcie slepých ramien. Pod hydrouzlom zachovať súčasný stav.

Pre zabezpečenie požadovaných funkcií musí byť uvedený drenážno - infiltračný prvok regulovateľný, to znamená, že v období maxím musí hlavne na pravej strane rieky umožniť odvádzanie podzemných vôd do koryta a pri nízkych stavoch musí byť dotovateľný, aby zabezpečil dostatočnú infiltráciu podzemných vôd na zamedzenie ich nadmerného poklesu.

3. Funkciu navrhovaných opatrení verifikovať prostredníctvom zostaveného numerického modelu pri rôznych charakteristických stavoch, na základe výsledkov doplneného režimového pozorovania.
4. Vypracovať biologický projekt rybovodu po konzultácii so Slovenským rybárskym zväzom.
5. Navrhnúť sadové úpravy a náhradné výsadby pôvodnými drevinami, na základe konzultácií so ŠOP SR.

Opatrenia

16. Zabezpečiť ochranu vôd v súlade s § 39 vodného zákona.

Ochrana rastlín a živočíšstva:

27. Minimalizovať zásahy do brehových porastov.

28. Zabezpečiť rekultiváciu brehových porastov na upravovaných (regulovaných) brehoch a novovytvorených ochranných hrádzach.

29. Pri rekultivácii využívať pôvodné druhy a zamerať sa na ochranu dotknutého územia pred inváznymi druhmi.

30. Trvalo zabezpečiť funkčnosť navrhovanie rybovodu.

31. Zabezpečiť kontrolu výskytu invázných druhov pozdĺž celej dĺžky stavby, v prípade výskytu zabezpečiť ich odstraňovanie a potláčanie v súlade s prílohou č. 2 vyhlášky.

32. Kompenzovať zásah do biotopov náhradnými revitalizačnými opatreniami a riadenými manažmentovými zásahmi na zachovanie a obnovu iných sociologicky zaujímavých druhov a lokalít.

33. V spolupráci so Správou CHKO Ponitrie vypracovať manažmentový plán.

34. Zabezpečiť monitoring biotopov počas výstavby a 10 rokov počas prevádzky.

35. V prípade nutnosti výrubu drevín rastúcich mimo lesa požiadať orgán ochrany prírody o vydanie súhlasu v zmysle § 47 zákona č. 543/2002 Z.z.

Predmetné územné konanie však neobsahuje časť, ktorá by prebrala požiadavky na projektovú analýzu zo záverečného stanoviska a ani sa špeciálne nevenuje požiadavkám na poprojektovú analýzu. špeciálne nevenuje.

Povoľujúcim orgánom pre stavebné konanie Vodného diela Želiezovce bol vtedajší Krajský úrad životného prostredia Nitra, ako špeciálny stavebný úrad. Ten dňa 23.11.2012 vydal rozhodnutie č. 2012/532, ktorým sa povolila výstavba vodnej stavby "Vodné dielo Želiezovce" na vodnom toku Hron.

Do podmienok rozhodnutia sa zo záverečného stanoviska preklapili len body 16 a 19:

16. Najneskôr pri vytyčovaní stavby v teréne je potrebné zrealizovať identifikáciu biotopov, ich plošné rozšírenie. Zabezpečiť monitoring počas výstavby a 10 rokov počas prevádzky. V prípade nutnosti výrubu drevín rastúcich mimo lesa požiadať orgán prírody o vydanie súhlasu v zmysle § 47 zákona č. 543/2002 Z.z.

19. Trvalo zabezpečiť funkčnosť rybovodu

Podmienky zo záverečného stanoviska ako aj požiadavky na poprojektovú analýzu sa sem preklapili vo veľmi okresanej podobe. Ani do podmienok územného rozhodnutia ani do stavebného rozhodnutia sa nepreklopila požiadavka na monitorovanie vplyvu výstavby a prevádzky na povrchové a podzemné vody (kvalita a režim). Opomenutie tejto požiadavky na poprojektovú analýzu je nepochopiteľné predovšetkým vo fáze stavebného konania, keďže povoľujúcim orgánom bol práve orgán štátnej vodnej správy, ktorého hlavnou úlohou je ochrana vôd. Keď sa pozrieme na záväzné podmienky, formulované vo výrokovej časti rozhodnutia, tak skoro žiadna (okrem rybovodu) sa netýka ochrany vôd. Pritom práve narušenie vodného režimu a poškodenie pobrežných biotopov boli najsilnejšími obavami dotknutých orgánov v celom procese povoľovania tejto vodnej stavby.

V tomto duchu sa vyjadril napríklad **Obvodný úrad životného prostredia Levice- Odbor ochrany zložiek životného prostredia T-201/01478 zo dňa 15.11.2011- vyjadrenie k PD stavby „Hydrouzol- vodné dielo Želiezovce“:**

Keďže je Hron so svojimi brehovými porastmi nadregionálnym hydrickým biokoridorom s množstvom vzácných biotopov, ktoré budú realizáciou MVE dotknuté, investor musí zabezpečiť na celom úseku predmetného vodného diela taký hladinový režim podzemných vôd, ktorý by bol podobný súčasnému bez MVE.

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Správa chránenej krajinej oblasti Ponitrie sa k tejto otázke vyjadrila aj vo svojich pripomienkach zo dňa 23.08.2011 k Štúdii vplyvu zmeny hladín podzemných vôd na stromovitou vegetáciu a metodickému usmerneniu pri plnení vybraných podmienok v území dotknutom výstavbou vodného diela Želiezovce:

Cieľom štúdie bolo charakterizovanie vplyvom zmien hladiny podzemných vôd v oblasti dotknutej výstavbou MVE Želiezovce na stromovitou vegetáciu. Cieľom metodického usmernenia je vypracovanie návrhu postupov a opatrení na splnenie podmienok uvedených v územnom rozhodnutí ObÚ ŽP Levice číslo T2010/00484-ZS zo dňa 13.7.2010.

Podľa charakteru vegetácie je časť dotknutej lokality silno viazaná na vysoký stav hladiny podzemnej vody. Výstavbou malej vodnej elektrárne Želiezovce sa pod haňou výrazne zmenia podmienky, čo bude ovplyvnené poklesom hladiny podzemných vôd. Hojný výskyt vlhkomilných až vodných spoločenstiev je predpokladom pre výskyt chránených druhov.

Štúdia informuje o poklese hladiny podzemných vôd pod haňou o 1 až 2 metre v šírke do 500 metrov od toku s postupným vyrovnávaním. Toto ovplyvní aj poľné komplexy. Tento stav bude náhly, teda nebude možnosť postupného prispôsobovania sa drevín na takúto zmenu. Územie dotknuté výstavbou MVE Želiezovce je už čiastočne ovplyvnené poklesom hladiny podzemných vôd, čo sa prejavuje zmenou bylinných spoločenstiev, ale hlavne drevinového zloženia. Je preto potrebné významné upozornenie na zachovanie prípadne vylepšenie hydrologických podmienok v predmetnej lokalite. Nie ďalšie zhoršovanie hydrologických podmienok pre lužné spoločenstvá.

Všetky lužné spoločenstvá sú viazané na vysokú hladinu podzemných vôd s častými alebo aspoň občasnými až totálnymi záplavami. Podľa výšky hladiny podzemných vôd a dĺžky zaplavenia sa formujú lužné spoločenstvá.

Pri ovplyvnení so zmenou hladiny podzemných vôd o 1 meter až 2 metre je potrebné pre zachovanie lužných spoločenstiev vytvoriť umelé podmienky na dotovanie miesta s poklesom hladiny podzemných vôd a vytvorenie možnosti na simulovanie záplav. V prípade, že jedna z týchto podmienok sa nevytvorí, nebude možné zachovať lužné spoločenstvá.

Všetky dreviny náhlu zmenu hladiny podzemných vôd budú veľmi zle znášať, ak aj nevyhynú. Je to významná zmena hladiny podzemných vôd. Preto štúdia usmernenia musí viac prikladať dôraz na vytvorenie dvoch opatrení:

- **Dotovanie hladiny podzemných vôd drenom**
- **Vytvorenie možnosti záplav aspoň na ľavej strane toku**

Vo svojom stanovisku Obvodný úrad životného prostredia Levice, Odbor ochrany zložiek životného prostredia T-2011/01290-2 zo 14.11.2011 – vyjadrenie k PD stavby „Protipovodňová ochrana

Želiezoviec“ taktiež uviedol:

Keďže je Hron so svojimi brehovými porastmi nadregionálnym hydrickým biokoridorom s množstvom vzácných biotopov, ktoré budú realizáciou MVE dotknuté, investor musí zabezpečiť na celom úseku predmetného vodného diela taký hladinový režim podzemných vôd, ktorý by bol podobný súčasnému bez MVE, m aby sa podmienky pre brehové porasty a biotopúy výrazne nezmenili k horšiemu. Po prekonzultovaní stavby VD Želiezovce so zástupcami investora a s projektantom stavby dňa 10.11.2011 na OÚŽP v Leviciach a po doplnení PD a odôvodnenia konštrukcie a spôsob sýtenia terénu v okolí VD Želiezovce na ľavom brehu Hrona pod MVE, kde sa dĺžka sýtenia drénom zväčšila z 300 m až na 500 m plus 100 m dosahu sýtenia s technickou možnosťou okamžitého pripojenia dobudovaného pokračovania sýtiaceho drénu/kanálu po preukázaní jeho potreby na základe výsledkov 10 roč. monitoringu, je možné s navrhovanou stavbou súhlasiť. Tak isto bude ŠOP SR spolupracovať pri vypracúvaní manažmentového plánu a zabezpečovať monitoring biotopov počas výstavby a 10 rokov počas prevádzky MVE. Po zohľadnení našich pripomienok k uvedenej stavbe ju pokladáme za možnú.

Vo vzťahu k vykonávaniu poprojektovej analýze na VD Želiezovce sme zaslali žiadosť o sprístupnenie informácie na Okresný úrad v Nitre. Dostali sme nasledujúcu odpoveď:

Stavebník (žiadateľ) zabezpečoval a zabezpečuje poprojektové analýzy a postupne predkladá na tunajší špeciálny stavebný úrad pre vodné stavby, aby plnil podmienku vydaného rozhodnutia ev. pod č. 2012/532 zo dňa 23.11.2012. Jedná sa najmä o dokumenty výkonu technicko-bezpečnostných dohľadov a z nich vyhotovených etapových správ, mMonitorovanie hladín podzemných vôd, výsledky ichtyologických monitoringov a overenie funkčnosti a účinnosti rybovodu.

Informácie o povinnej identifikácii biotopov do začiatku výstavby je uvedená v dokumentácii pod názvom: Monitorovanie Biotopov (stromovej a kríkovej vegetácie) v oblasti dotknutej výstavbou a prevádzkou Vodného diela Želiezovce v období výstavby 2009-06/2016 vypracovanej spoločnosťou INCOS s.r.o., Moskovská 21, 949 01 Nitra.

Povinný monitoring biotopov počas prevádzky vodnej stavby Vodné dielo Želiezovce prebieha od 06/2016 o čom bol tunajší úrad informovaný prvou správou pod názvom: Monitorovanie Biotopov (stromovej a kríkovej vegetácie) v oblasti dotknutej výstavbou a prevádzkou Vodného diela Želiezovce za obdobie jún 2016 - jún 2017. Stavebník zasiela aj objednávkové formuláre pre ďalšie obdobia monitoringu biotopov dodávané od odborne spôsobilej osoby

Monitorovanie biotopov neustále prebieha a kompletne výsledky z vyhodnocovaného a určeného obdobia (10 rokov monitoringu) budú samostatne spracované a vyhodnotené z čiastkových výsledkov za roky 06/2016 - 06/2026

Situáciu nie je aktuálne možné spoľahlivo posúdiť, nakoľko monitorovanie biotopov neustále prebieha. Až po spracovaní kompletných a celkových výsledkov a ich vyhodnotení oprávnenou osobou za vyhodnocované obdobie 10 rokov bude možné stanoviť jasné závery, opatrenia a pod.

V čase povoľovacieho procesu, t. j. v roku 2012 malo záverečné stanovisko z posudzovania vplyvov podľa zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (EIA) iba odporúčací charakter, jeho záverečné stanovisko nebolo záväzné avšak bolo súčasťou spisového materiálu v rámci povoľovacieho procesu a slúžilo ako podklad pri vydávaní stavebného povolenia. Investor/stavebník aj napriek tomuto postupne plní podmienky z tohto záverečného stanoviska.

Je síce pravdou, ako sa zmienil aj Okresný úrad Nitra vo svojej odpovedi na infožiadosť, že VD Želiezovce sa realizovalo v čase právnej úpravy zákona o EIA (znenie novely č. 117/2010 Z.z.), v zmysle ktorej záverečné stanovisko nebolo záväzné pre ďalšie fázy povoľovania navrhovanej činnosti, avšak požiadavky na porpjektovú analýzu už vtedy boli zadefinované obdobne ako dnes:

§ 39 Poprojektová analýza

(1) Ten, kto vykonáva navrhovanú činnosť posudzovanú podľa tohto zákona, je povinný zabezpečiť jej sledovanie a vyhodnocovanie, najmä

- a. systematicky sledovať a merať jej vplyvy,
- b. kontrolovať plnenie všetkých podmienok určených v povolení a v súvislosti s vydaním povolenia navrhovanej činnosti a vyhodnocovať ich účinnosť,
- c. zabezpečiť odborné porovnanie predpokladaných vplyvov uvedených v správe o hodnotení činnosti so skutočným stavom.

(2) Rozsah a lehotu sledovania a vyhodnocovania podľa odseku 1 určí povofujúci orgán, ak ide o povoľovanie navrhovanej činnosti podľa osobitných predpisov, s prihliadnutím na záverečné stanovisko k činnosti vydané podľa § 37.

(3) Ak sa zistí, že skutočné vplyvy navrhovanej činnosti posudzovanej podľa tohto zákona sú horšie, než uvádza správa o hodnotení činnosti, je ten, kto navrhovanú činnosť vykonáva, povinný zabezpečiť opatrenia na zosúladienie skutočného vplyvu s vplyvom uvedeným v správe o hodnotení činnosti v súlade s podmienkami určenými v rozhodnutí o povolení navrhovanej činnosti podľa osobitných predpisov.

Aj na príklade povoľovania VD Želiezovce je zrejmé, že to, ako sa pracuje s poprojektovou analýzou, je veľmi nesystémové a chaotické. Tým, že realizácia poprojektovej analýzy nemá stanovený presný proces a je roztrieštená medzi povoľujúce orgány, ktoré nemajú jasné pravidlá ako poprojektovú analýzu realizovať deje sa to živelným spôsobom. To sa prejavuje aj v tom, že poprojektová anlýza neplní účel, ktorý má a tým je účinná a efektívna prevencia pred poškodením životného prostredia. Posudzovanie vplyvov na životné prostredie však nemôže plniť svoju preventívnu funkciu vo vzťahu k ochrane životného prostredia ak rovnako silný dôraz sa nebude klásť na poprojektovú analýzu.

VD Želiezovce je predmetom konania podľa zákona č. 359/2007 Z.z. o prevencii a náprave environmentálnych škôd, ktoré vedie Okresný úrad Levice. Podnet na prešetrenie environmentálnej škody podalo Združenie Slatinka dňa 8.8.2017.

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky (ďalej len „ŠOP SR“) vo svojom **stanovisku č. ŠOP SR/1841-003/2017 zo dňa 11. 12. 2017** k oznámeniu o environmentálnej škode **konštatovala poškodenie biotopov na ploche takmer 300 000 m² (biotopy lužných lesov) a cca 12 ha biotopov reofilných druhov rýb.**

Dňa 21.12.2017 ŠOP SR, CHKO Ponitrie vydalo k oznámeniu o environmentálnej škode **stanovisko č. CHKO PN 473-001/17**, kde konštatovala nasledovné:

„V území postihnutom výstavbou vodného diela Želiezovce dochádza v celom úseku k výrazným zmenám. (...) V časti pod haťou **došlo k výraznému poklesu hladiny podzemnej vody, čo spôsobilo odumretie väčšiny drevín viazaných na vyššiu hladinu podzemnej vody. Takže staršie jedince jelší, topoľov, jaseňov a vrb už odumreli...** V predmetnej lokalite sú postihnuté štyri druhy biotopov, a to dva lesné biotopy **LS 1.1 Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy** a **LS1.2 Dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy**, ktoré sú **poškodené natoľko, že dochádza k totálnemu odumieraniu drevín** a dva travinnobylinné biotopy Lk9

Zaplavované travinné spoločenstvá a Lk10 Vegetácia vysokých ostríc, ktoré čiastočne regenerujú, ale dochádza k druhovým zmenám. (...) V predmetnom území došlo ďalej k rozsiahlej likvidácii biotopu reofilných druhov rýb, predovšetkým v dôsledku vzdutia hydroelektrárne, ktorým po sprevádzkovaní MVE v mieste zdrže nastala zmena prúdivého riečneho habitatu (...). **V dôsledku tejto zmeny možno konštatovať závažný nepriaznivý účinok MVE na stav biotopov reofilných druhov rýb, predovšetkým na mrenu severnú (*Barbus barbus*) a plža zlatistého. (...) Na ploche 3552 m² došlo k totálnemu poškodeniu biotopu Ls1.2 Dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy a na ploche 286 690 m² došlo k totálnemu poškodeniu biotopu Ls1.1 Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy, tzn. na celej ploche výskytu predmetných biotopov v úseku pod haťou, kde bolo realizované zahĺbenie koryta ... na ploche cca 12 ha zanikli výskytové a reprodukčné biotopy reofilných druhov rýb (...). V prípade biotopov Ls1.1 Vrbovo-topoľové nížinné lužné lesy a Ls1.2 Dubovo-brestovo-jaseňové nížinné lužné lesy došlo k závažným zmenám oproti základnému stavu.“**

Na riziko likvidácie zmienených chránených biotopov pritom Štátna ochrana prírody SR, Regionálne centrum ochrany prírody v Nitre upozorňovala už vo svojom stanovisku k správe o hodnotení č. 332/10 zo dňa 14.04.2010 pri povoľovaní prevádzky VD. Riziko likvidácie týchto biotopov bolo jedným z dôvodov, prečo ŠOP SR v predmetnom stanovisku konštatovala, že „Správa o hodnotení je spracovaná v dvoch variantoch. Ani jeden nie je pre štátnu ochranu prírody prijateľný.“ **ŠOP SR** už v etape posudzovania vplyvov na životné prostredie z dôvodu tohto rizika **neodporúčala** realizáciu vodného diela.

Toto len potvrdzuje, že poprojektová analýza, ktorá v tomto prípade spočíva v monitoringu biotopov, hladín podzemných vôd, ichtyologických monitoringov a overenie funkčnosti a účinnosti rybovodu neplní svoj účel, ktorým by malo naozaj byť sústavné sledovanie a vyhodnocovanie dopadov a prijímanie nevyhnutných opatrení na predchádzanie závažnejšieho poškodenia životného prostredia ako sa predpokladalo. Ak ŠOP SR konštatovala závažné poškodenie až likvidáciu biotopov lužných lesov v roku 2017 je neakceptovateľné tvrdenie Okresného úradu Nitra, že:

Monitorovanie biotopov neustále prebieha a kompletne výsledky z vyhodnocovaného a určeného obdobia (10 rokov monitoringu) budú samostatne spracované a vyhodnotené z čiastkových výsledkov za roky 06/2016 - 06/2026 .

Situáciu nie je aktuálne možné spoľahlivo posúdiť, nakoľko monitorovanie biotopov neustále prebieha. Až po spracovaní kompletných a celkových výsledkov a ich vyhodnotení oprávnenou osobou za vyhodnocované obdobie 10 rokov bude možné stanoviť jasné závery, opatrenia a pod.

Orgány štátnej správy by takéto monitoringy mali vyhodnocovať priebežne a akonáhle ich výsledky poukazujú za závažné poškodzovanie životného prostredia mali by so zreteľom na princíp prevencie neodkladne konať, prehodnotiť prijaté opatrenia a nariadiť nové, účinnejšie.

V prípade VD Želiezovce nemožno opomenúť aj tú skutočnosť, že k najväčšiemu pochybeniu v procese povoľovania tejto stavby došlo tým, že povoľujúci orgán odignoroval nesúhlasné stanovisko ŠOP SR k povoleniu tejto činnosti. V takýchto prípadoch by bolo možné uvažovať aj nad možnosťou postupu podľa zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci, ale to je nad rámec tejto analýzy.

2. Malá vodná elektrárň Podtureň - Liptovský Ján

MVE Podtureň - Liptovský Ján bola povolená rozhodnutím Okresného úradu Žilina, odbor starostlivosti o životné prostredie, oddelenie štátnej vodnej správy a vybraných zložiek životného prostredia kraja č. OU-ZA- OSZP2-2015/017933-007, 019047-007/Klz zo dňa 22.12.2015.

Aj výstavbe tejto MVE predchádzalo posudzovanie vplyvov na životné prostredie, ktorého výsledkom bolo záverečné stanovisko č. 2013/00624-040/VIT zo dňa 27.05.2013. Obvodný úrad životného prostredia Liptovský Mikuláš, úsek štátnej správy ochrany prírody a krajiny a posudzovania vplyvov na životné prostredie v záverečnom stanovisku v jeho časti V. Závery zadefinoval požiadavky na poprojektovú analýzu nasledovne:

Požadovaný rozsah poprojektovej analýzy

Na základe ustanovení § 39 ods. 1 zákona je ten, kto bude navrhovanú činnosť vykonávať povinný zabezpečiť jej sledovanie a vyhodnocovanie najmä:

- systematicky sledovať a vyhodnocovať jej vplyvy,
- kontrolovať plnenie podmienok určených pri povolení činností a vyhodnocovať ich účinnosť,
- zabezpečiť odborné porovnanie predpokladaných vplyvov uvedených v správe o hodnotení so skutočným stavom.

Rozsah a lehotu sledovania a vyhodnocovania určí povoľujúci orgán, ak ide o povoľovanie navrhovanej činnosti podľa osobitných predpisov, s prihliadnutím na toto záverečné stanovisko k činnosti vydané podľa § 37 zákona.

Ak sa zistí, že skutočné vplyvy navrhovanej činnosti posudzovanej podľa zákona sú horšie, než uvádza správa o hodnotení navrhovanej činnosti, je ten, kto navrhovanú činnosť vykonáva, povinný zabezpečiť opatrenia na zosúladenie skutočného vplyvu s vplyvom uvedeným v správe o hodnotení v súlade s podmienkami určenými v rozhodnutí o povolení navrhovanej činnosti podľa osobitných predpisov.

Požadovaný rozsah poprojektovej analýzy bude podrobne rozpracovaný v budúcom Projekte environmentálneho dozoru stavby a monitoringu vybraných zložiek životného prostredia.

Navrhuje sa zabezpečiť environmentálne sledovanie a monitoring pre tie zložky, ukazovatele a opatrenia, ktoré sú podstatné z hľadiska najvýznamnejších identifikovaných potenciálnych vplyvov a možností ich zmiernenia. V prípade MVE Liptovský Ján sa odporúča monitoring pre nasledovné oblasti:

1) Monitoring účinnosti obtokového biokoridoru ako rybieho priechodu

V etape výstavby sa odporúča zabezpečiť sledovanie formou environmentálneho dozoru stavby, ktorý by mal byť zameraný na kontrolu dodržania určených parametrov biokoridoru pri realizácii, vylúčenie zmien oproti spracovanej štúdii a stavebnému projektu, priebežné odstraňovanie prípadných nedostatkov vzniknutých počas prác a pod. Súčasťou dozoru bude záverečná kontrola diela po ukončení stavebných prác za účasti príslušného orgánu štátnej správy (OÚŽP, úsek ochrany prírody a krajiny), prípadne vecne príslušných subjektov a správa o jej výsledku, ktorá bude podkladom pre stavebný úrad v ďalšom konaní (kolaudácia a uvedenie stavby do prevádzky). Počas skúšobnej a nasledujúcej bežnej prevádzky MVE je potrebné zabezpečiť hydrologicko-ichtyologický monitoring po dobu troch rokov zameraný na overenie biologickej účinnosti zariadenia a odstránenie prípadných systémových nedostatkov prípadne návrh kompenzačných opatrení. Výsledky monitoringu budú zasielané v zmysle harmonogramu príslušnému

orgánu štátnej správy (OÚŽP Liptovský Mikuláš).

Predmet a odporúčaný rozsah sledovania, harmonogram, postupy aj metódy pre návrh projektu dozoru a monitoringu biokoridoru je vymedzený biologicko-technickou štúdiou (Druhá V., Ekospol Banská Bystrica, XI/2012), ktorá je prílohou správy o hodnotení. Monitoring bude zameraný na sledovanie:

- zmien hydrologických a substrátových pomerov, najmä schopnosti vytvorenia priestranného a pokojného vodného prostredia pre migráciu, možnosti sytenia rybovodu zo zdrže na požadovanú hĺbku vody, pri požadovanom prietoku a pod.;
- prípadných zmien prietoku, štruktúry kamennej alebo štrkovej nahádzky, upchávanie vtokového otvoru alebo prietokových otvorov v prepážkach a pod.;
- veľkosti, veku, druhu, početnosti tých druhov rýb, ktoré sú schopné prekonať rybovod v celej dĺžke alebo čiastočne;
- účinnosti navádzania do vtoku, sústreďovania rýb pod haťou, vo vývare a pod.;
- zmien štruktúry ichtyofauny pod a nad bariérou.

2) Monitoring účinnosti obtokového biokoridoru pre splav člnov

V etape výstavby bude prebiehať ako súčasť environmentálneho dozoru nad výstavbou rybovodu v súlade s projektom so zameraním na parametre, zariadenia a technológiu, ktorá má zabezpečovať samoobslužnú funkciu splavovania člnov za súčasného fungovania objektu pre prechod rýb. Monitoring po ukončení výstavby a spustení prevádzky by mal nadviazať na sledovanie využívania dotknutého úseku vodnými turistami, ktoré bolo realizované kamerovým snímačom už pred začatím stavby za účelom posúdenia dopadu na cestovný ruch. Odporúča sa v troch nasledujúcich sezónach pokračovať v monitorovaní intenzity využívania obtokového koridoru pre splavenie turistov pod hať a záujmu vodákov o úsek Váhu pri Podturni po vybudovaní MVE. Zároveň je potrebné monitorovať samotnú prevádzku a účinnosť samoobslužného zariadenia na prepínanie do prietokového režimu splavu člnov za účelom zistenia a odstránenia prípadných nedostatkov technológie. Táto časť monitoringu bude významná najmä preto, že ide o vzorový, v slovenských podmienkach doteraz nerealizovaný, projekt spriechodnenia bariéry v toku jedným zariadením s dvoma funkciami, ktorý okrem prechodu rýb umožňuje aj splav športovými a turistickými plavidlami bez potreby prerušenia plavby a prenášania člnov pod hať.

3) Monitoring uplatnenia biotechnických a biologicko-ekologických opatrení

Obdobne ako v prípade rybovodu sa odporúča v etape výstavby sledovať realizáciu opatrení formou environmentálneho dozoru so zameraním na:

- kontrolu prípravných prác (výrubu, terénne úpravy) a realizácie stavebných objektov a jednotlivých súčastí stavby, ktoré vytvárajú podmienky pre náhradné výsadby a revitalizáciu biotopov (sypané hrádze, drenáž, úpravy koryta a brehov);
- kontrolu vykonania vlastných rekultivačných a revitalizačných prác (terénne a vegetačné úpravy návodnej strany hrádzí, opevnených brehov, biokoridoru, výsadba drevín a bylinnej zložky);
- kontrolu zavodenia biotopov po vzduť hladiny.

Po ukončení výstavby a realizácie opatrení je potrebné po dobu troch rokov:

- sledovať rozsah uplatnenia a úspešnosti vegetačných úprav za účelom prípadnej dosadby;

- sledovať vývoj vodného biotopu po zavodnení štrkovej priehlbne;
- sledovať vývoj a zmeny drevinovej a bylinnej zložky porastov v pravostrannom alúviu okolo štrkoviska po zvýšení hladiny podzemných vôd a zabezpečení trvalého podmáčania biotopu;
- sledovať vývoj biotopu, ktorý vznikne zavodnením zaniknutého ľavobrežného ramena Váhu;
- sledovať obsadenie nových vodných a podmáčaných biotopov živočíšnou zložkou so zameraním na rozmnožovanie obojživelníkov a hniezdenie vodného vtáctva, výskyt vydry riečnej, plazov a i.

4) Monitoring invázných druhov rastlín

Počas výstavby sa navrhuje sledovanie výskytu a rozšírenia invázných druhov rastlín predovšetkým druhu *Impatiens parviflora*, ktorý bol registrovaný na lokalite počas prieskumov, aj ďalších tu zatiaľ nezistených druhov s osobitným zreteľom na druhy rizikové pre sprievodnú vegetáciu a biotopy v okolí vodných tokov (*Fallopia japonica*, *Solidago* sp., *Heracleum mantegazzianum*, *Impatiens glandulifera*). Tento monitoring je účelné riešiť ako súčasť environmentálneho dozoru stavby. Súčasťou dozoru by malo byť aj priebežné sledovanie realizácie všetkých opatrení, ktoré znižujú riziko prípadného nástupu a šírenia invázných rastlín (sústredené a vyhovujúce dočasné deponovanie ornice, výkopovej zeminy, urýchlené terénne úpravy a rekultivácia poškodených plôch, neodkladná realizácia náhradnej výsadby). Po ukončení výstavby a uplatnení biotechnických a krajinnno-ekologických opatrení sa odporúča pokračovať v sledovaní formou monitoringu výskytu invázných druhov a tendencií zmien oproti predchádzajúcemu stavu, a to počas ďalších 3 rokov (sezón) prevádzkového obdobia. Hlavným cieľom je sledovať zmeny v súčasnom rozšírení zisteného druhu, ale najmä identifikovať už v prvotnom štádiu prípadný nástup uvedených rizikovejších druhov za účelom okamžitej likvidácie ohnísk a zabránenia ich šíreniu. Osobitný dôraz na monitoring invázných druhov bude potrebný najmä v prípade, ak sa počas výstavby MVE a prvých rokov prevádzky začnú aj zemné práce na realizácii stavby železnice.

5) Monitoring hladiny podzemných vôd

Navrhované sledovanie úrovne hladiny podzemných vôd nadväzuje na už vykonaný monitoring v 4 sondách, ktoré boli navrhované za účelom realizácie hydrogeologického prieskumu lokality. Jeho výsledky boli využité pri projektovaní stavby, v návrhu protipovodňových opatrení a biologicko-ekologických opatrení. Merania je potrebné vykonávať aj počas výstavby a počas dlhšieho obdobia po jej ukončení za účelom získania aktuálnych údajov po stabilizácii prúdenia podzemných vôd v príslušnom území po uvedení stavby do prevádzky, za účelom porovnania predikovaného stavu s reálnym, aj pre prípadné dodatočné úpravy krajinnno-ekologických opatrení.

6) Návrh kontroly dodržiavania stanovených podmienok

Okrem uvedeného návrhu monitoringu vybraných zložiek prostredia sa navrhuje štandardná kontrola dodržiavania opatrení určených na základe výsledkov procesu hodnotenia vplyvov na životné prostredie a opatrení určených vo všetkých udelených povoleniach pre výstavbu a užívanie stavby.

Počas výstavby ide predovšetkým o opatrenia zamerané na stav technických zariadení, stavebných strojov a nákladných áut, dodržiavanie technických a technologických postupov pre konkrétne typy prác, postupnosť a organizáciu prác, zabezpečenie staveniska, časový harmonogram a i.. Ťažisko kontroly by malo byť zamerané na činnosti a práce vykonávané v koryte toku, na styku s vodným prostredím a na prípady mimoriadnych situácií a potenciálne uplatnenie postupov Povodňového plánu zabezpečovacích prác pre obdobie výstavby.

Počas prevádzky je popri uplatnení kontroly vyplývajúcej z návrhu monitoringu podstatná pravidelná kontrola dodržiavania Manipulačného poriadku MVE a ním určených technologických a prevádzkových

postupov a opatrení predovšetkým na úseku:

- prepúšťanie prietokov obtokovým biokoridorom podľa jeho aktuálnej funkcie a obdobia,
- prepúšťanie povodňových prietokov,
- preplachovanie zdrže, prepúšťanie sedimentov,
- režim zimnej prevádzky (manipulácia s ľadochodom, odstraňovanie ľadových zátaras).

Odporúča sa aj kontrola dodržiavania postupov pre bežnú údržbu technologických zariadení MVE, ktoré môžu byť potenciálnym zdrojom znečistenia životného prostredia (agregáty, zachytávanie priesakových vôd, nepriepustná žumpa).

Ekologický dozor a monitoring je vhodné zabezpečiť prostredníctvom odborne spôsobilej osoby (odporúčajú sa prednostne spracovatelia návrhu uvedenom v správe o hodnotení resp. autori budúceho projektu biotechnických a krajinno-ekologických opatrení).

V porovnaní s požiadavkami na poprojektovú analýzu v prípade VD Želiezovce sú tieto požiadavky oveľa detailnejšie. Ide o zásadne zrozumiteľnejší a jasnejší návod pre povoľujúce orgány, čo majú v rámci poprojektovej analýzy vykonávať.

Dňa 31.7.2014 vydala Obec Liptovský Ján rozhodnutie o umiestnení stavby č. SOcÚ/LJ-2014/0013/003-4. Toto rozhodnutie ale neobsahuje žiadnu časť, ktorá by stanovovala rozsah a lehoty a realizáciu poprojektovej analýzy. Niektoré čiastkové požiadavky, ktoré obsahovala rozsah poprojektovej analýzy v záverečnom stanovisku sú obsiahnuté v podmienkach rozhodnutiach, ktoré vyplynuli zo stanovísk dotknutých orgánov. Nie je však táto časť spracovaná separátne a hlavne komplexne.

Dňa 22.12.2015 vydal Okresný úrad Žilina, odbor starostlivosti o životné prostredie, oddelenie štátnej správy vôd a vybraných zložiek životného prostredia kraj stavebné povolenie č. OU-ZA-OSZP2-2015/017933-007, 019047-007/Kiz na MVE na rieke Váh Podtureň- Liptovský Ján.

Toto rozhodnutie v čl. III, v bodoch 30 a 31 odkazuje na podmienky a požiadavky záverečného stanoviska, bez toho aby ich bližšie rozvádza. Uvádza sa tam nasledovne:

30. Stavebník zabezpečí splnenie odporúčaných podmienok pre etapu výstavby a prevádzky stavby malej vodnej elektrárne zo záverečného stanoviska č. 2013/00624-040-VIT zo dňa 4.7.2013 vydaného Obvodným úradom životného prostredia v Liptovskom Mikuláši podľa zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v čl. VI. Závery, bod 3. Odporúčané podmienky pre etapu výstavby a prevádzky navrhovanej činnosti uvedených na stranách 37 a 40 záverečného stanoviska.

31. V zmysle záverečného stanoviska č. 2013/00624-040-VIT zo dňa 4.7.2013 vydaného Obvodným úradom životného prostredia v Liptovskom Mikuláši podľa zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, vykonávať environmentálny dozor a monitoring navrhovanej stavby v súlade s časťou B3 predloženej PD.

Okresný úrad Žilina v odpovedi na žiadosť o sprístupnenie informácie č. OU-ZA- OSZP2-2024/039101-002/Fra zo dňa 21.05.2024 uviedol:

Stavebník v zmysle záverečného stanoviska č. 2013/00624-040-VIT predložil povoľujúcemu orgánu záverečnú správu z monitoringu v rámci stavby: "Malá vodná elektráreň na riek Váh, Podtureň - Liptovský Ján". Záverečnú správu z monitoringu (2011-2021) vypracovala odborne spôsobilá osoba (...). Záverečná správa neuvádza nepriaznivejšie vplyvy ako uvádza správa o hodnotení.